

**Przegląd zasad i praktyki
działania wybranych systemów
unii kredytowych i spółdzielczych kas
oszczędnościowo – kredytowych w Polsce**

Spis treści

1.	Wstęp – podstawowe informacje o działalności unii kredytowych na świecie	3
1.1.	Wielka Brytania	4
1.2.	Irlandia	5
1.3.	USA	5
1.3.1.	Kryzys unii kredytowych w USA na początku lat 80-tych XX w.	8
1.4.	Kanada	9
2.	Działalność unii kredytowych w Europie Środkowo-Wschodniej	11
2.1.	Bułgaria	11
2.2.	Słowenia	11
2.3.	Czechy	11
3.	Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe a banki spółdzielcze w Polsce – analiza porównawcza	13
3.1.	Idea spółdzielczości w Polsce, czyli krótka historia rozwoju banków spółdzielczych oraz SKOK-ów	13
3.2.	Najważniejsze różnice dotyczące funkcjonowania systemu SKOK-ów i banków spółdzielczych	14
3.3.	Gwarantowanie depozytów w sektorze bankowym oraz systemie SKOK	18
3.3.1.	System gwarantowania depozytów w SKOK-ach	19
3.4.	Pozycja SKOK-ów na tle banków spółdzielczych i sektora bankowego w latach 2002 – 2008	23
4.	Zalecenia międzynarodowe.....	34
4.1.	Zalecenia Banku Światowego w zakresie nadzoru nad SKOK (2006 r.)	34
4.2.	Standard Światowej Rady Unii Kredytowych (2005 r.)	35
5.	Propozycje legislacyjne dotyczące działalności SKOK	38
5.1.	Sprawozdawczość SKOK-ów	38
5.2.	Zasady księgowości SKOK-ów	39
5.3.	Zabezpieczenie płynności systemu SKOK	40

1. Wstęp – podstawowe informacje o działalności unii kredytowych na świecie

Unie kredytowe (*credit unions*), nazywane też związkami kredytowymi, są niebankowymi instytucjami depozytowo–kredytowymi. Według danych z 2007 r. na świecie istniało prawie 50 tysięcy unii kredytowych, oferujących podstawowe usługi depozytowe, kredytowe i rozliczeniowe ponad 177 milionom członków, głównie osobom mniej zamożnym.

Unie kredytowe funkcjonują na zasadach spółdzielczych w 96 krajach. Co do zasady, ich działalność nie jest nastawiona na zysk, lecz na pomoc finansową dla członków. Koncentrują się głównie na gromadzeniu oszczędności członków – na rachunkach bieżących lub w formie depozytów terminowych. Zgromadzone wkłady oszczędnościowe przeznaczają na działalność kredytowo–pożyczkową, udzielając kredytów i pożyczek konsumpcyjnych oraz mieszkaniowych.

Zgodnie z Międzynarodowymi Zasadami Działania Unii Kredytowych (*International Operating Principles of Credit Union*) członkostwo w unii kredytowej jest dobrowolne i otwarte dla wszystkich, których obejmuje ustalona więź o charakterze zawodowym, bądź organizacyjnym pozwalająca im na korzystanie z jej usług i którzy są gotowi do przyjęcia związanych z członkostwem obowiązków.

Wszyscy członkowie unii kredytowych posiadają równe prawo głosu zgodnie z zasadą: „jeden członek – jeden głos” i uczestniczą w podejmowaniu decyzji dotyczących unii kredytowych, bez względu na wysokość oszczędności lub wielkość prowadzonych transakcji. Unia kredytowa jest organizacją autonomiczną, działającą w ramach obowiązujących przepisów prawnych, uznających ją za przedsiębiorstwo spółdzielcze służące swoim członkom i przez nich kontrolowane. Unie kredytowe w swojej działalności kierują się zasadą niedyskryminowania członków w odniesieniu do rasy, narodowości, płci, religii i przekonań politycznych.

Aby zminimalizować ryzyko upadłości, unie kredytowe inwestują wolne środki jedynie w bezpieczne instrumenty rynku pieniężnego bądź kapitałowego (bony i obligacje skarbowe). Organizacją międzynarodową skupiającą unie kredytowe jest Światowa Rada Związków Kredytowych (*World Council of Credit Unions – WOCCU*) z siedzibą w USA, działająca od 1971 r.

Cechami charakterystycznymi unii kredytowych są:

1. Zamknięty charakter - usługi finansowe oferowane są wyłącznie członkom (oznacza to, że ryzyko ich działalności obciąża wyłącznie środki ich członków, a więc współwłaścicieli).
2. Konieczność istnienia powiązań pomiędzy członkami np. wynikających ze wspólnego zatrudnienia, zainteresowań, religii, czy bliskiego zamieszkania. Wymóg występowania powiązań należy traktować jako szczególnego rodzaju normę ostrożnościową – wynikająca z powiązań znajomość sytuacji poszczególnych członków unii kredytowych oraz poczucie wspólnoty (wykraczającej poza obszar jedynie interesów finansowych) zmniejszają ryzyko kredytowe.

Wskazane cechy odróżniają działalność unii kredytowych od działalności banków, które jako instytucje powszechne i otwarte mogą gromadzić oraz obciążać ryzykiem depozyty osób nie powiązanych z nimi organizacyjnie, czy kapitałowo i nie posiadających poczucia szczególnego rodzaju więzi z innymi klientami.

Związki kredytowe popularne są w wielu krajach Ameryki Północnej i Południowej, Azji oraz niektórych krajach Europy. Zgodnie z danymi WOCCU związki kredytowe w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie, Wielkiej Brytanii, Irlandii i Australii zrzeszają ponad 77% wszystkich członków związków kredytowych należących do WOCCU. W Europie (poza Irlandią i Wielką Brytanią) ich znaczenie jest niewielkie.

W Polsce odpowiednikami unii kredytowych są spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (SKOK-i). Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa (Kasa Krajowa) jest członkiem WOCCU od 1994 r. Od 1997 r. Kasa Krajowa należy także do Międzynarodowego Związku Spółdzielczego.

Bibliografia:

- en.wikipedia.org/wiki/Credit_union
- woccu.org
- E. Gostomski „Unie kredytowe na świecie” „Gazeta Bankowa” nr 5 (953) 29 stycznia 2007 r.
- I. MacPherson, „*Hands Around the Globe: A History of the International Credit Union Movement and the Role and Development of the World Council of Credit Unions, Inc.*”, 1999 r.
- M. Golec „*Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe na rynku usług finansowych w Polsce*” 2004 r.
- A. Jedliński, G. Bierecki, „*Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe – zarys systemowego ujęcia*”, Fundacja na rzecz Polskich Związków Kredytowych, Biblioteka kwartalnika naukowego „Pieniądze i Więź”, 2002 r.
- J. Ossowski „*Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe, charakterystyka, rozwój, otoczenie*”, Fundacja na rzecz Polskich Związków Kredytowych, Biblioteka kwartalnika naukowego „Pieniądze i Więź”, 2007 r.

1.1. Wielka Brytania

Unie kredytowe w Wielkiej Brytanii są podmiotami o lokalnym zasięgu działania. Podlegają one nadzorowi sprawowanemu przez zintegrowany organ nadzoru finansowego – *Financial Services Authority* (FSA). Działalność unii kredytowych w Wielkiej Brytanii koncentruje się na przyjmowaniu oszczędności od członków kas oraz udzielaniu im pożyczek. Brytyjskie unie kredytowe zrzeszają się w Brytyjskim Stowarzyszeniu Unii Kredytowych (*Association of British Credit Unions – ABCUL*). Stowarzyszeniu nie przysługują żadne uprawnienia do władczego wkraczania w sferę prawną unii kredytowych.

Unormowania regulujące od 2002 r. funkcjonowanie brytyjskiego rynku finansowego w odniesieniu do działalności kredytowej unii przewidują odejście od sztywno określonych procedur stosowanych przy udzielaniu pożyczek na rzecz bardziej generalnych zasad określanych przez FSA. Uregulowania dopuszczają też podejmowanie przez unie działalności m. in. w zakresie transferu pieniędzy i wydawania środków płatniczych. Obecnie utworzenie unii kredytowej wymaga uzyskania zezwolenia FSA. Muszą one uzyskiwać również zezwolenia FSA na prowadzenie określonych rodzajów działalności. Unie są zobowiązane do

przestrzegania wymagań ustawowych oraz zaleceń FSA, określających ramy ich działalności w zakresie wymogów kapitałowych, prawidłowości funkcjonowania, płynności, ostrożności w prowadzeniu działalności kredytowej, uczciwego traktowania członków itp. Unie kredytowe zobowiązane są do przedkładania FSA rocznych raportów z działalności oraz kwartalnych raportów zawierających kluczowe informacje dotyczące działalności - dla dużych unii przewidziano miesięczny tryb przedkładania raportów zawierających informacje kluczowe. Dane otrzymywane w raportach stanowią dla FSA podstawę oceny adekwatności określanych przez nią wymogów nakładanych na kasy w zakresie funduszy, współczynnika wypłacalności, czy terminów, na jakie kasy mogą udzielać pożyczek. Uregulowania dotyczące nadzoru nad kasami przewidują również możliwość wykonywania przez FSA inspekcji na miejscu w celu dokonania oceny stosowanych przez kasy procedur postępowania, wydawania rekomendacji dotyczących działań, jakie unie zobowiązane są podjąć, a także nakładania indywidualnych wymogów na unie. Generalne normy ostrożnościowe dla unii kredytowych ustala Minister Finansów. Dotyczą one procedury rejestracji, zasad świadczenia usług finansowych na rzecz członków, prowadzenia dokumentacji. Kompetencje takie w zakresie dążenia do zapewnienia stabilności finansowej unii kredytowej przysługują również FSA.

Bibliografia:

- fsa.gov.uk
- A. Jedliński, „Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo–Kredytowa – zagadnienia konstrukcji prawnej”, Fundacja na rzecz Polskich Związków Kredytowych, Biblioteka kwartalnika naukowego „Pieniądze i Więź”, 2001 r.

1.2. Irlandia

W Irlandii unie kredytowe funkcjonują jako część szeroko rozumianego ruchu spółdzielczego. Kasy działają jako stanowiące własność członków organizacje samopomocowe. Rozwój sektora finansowego sprawił, iż irlandzkie unie wydatnie rozwinęły zakres świadczonych przez siebie usług, który obecnie nie odbiega znacząco od zakresu usług świadczonych przez instytucje kredytowe. Unie, poza działalnością pożyczkową i gromadzeniem depozytów swoich członków, uprawnione są między innymi do dokonywania operacji wymiany walut, sprzedaży produktów ubezpieczeniowych oraz pośredniczenia w świadczeniu usług związanych z wydawaniem środków płatniczych. Podmiotem odpowiedzialnym za kontrolę działalności unii kredytowych jest zintegrowany nadzór finansowy – *The Irish Financial Services Regulatory Authority (Financial Regulator)*.

Bibliografia:

- financialregulator.ie

1.3. USA

Unie kredytowe na amerykańskim rynku finansowym są zakładane przez grupy ludzi o wzajemnych powiązaniach, czy to wynikających ze wspólnego zatrudnienia, zainteresowań, religii, czy bliskiego zamieszkania. Funkcjonują one na zasadach spółdzielni, a ich działalność nie jest nastawiona na zysk, lecz pomoc finansową dla członków. Źródłem kapitału unii kredytowych są właśnie wkłady oszczędnościowe członków. Funkcjonują na zasadach spółdzielni, a ich działalność nie jest nastawiona na zysk, lecz pomoc finansową

członkom. Unie kredytowe skupiają się głównie na gromadzeniu oszczędności swoich członków – czy to w formie rachunków bieżących, czy depozytów terminowych. Gromadzone środki pieniężne przeznaczane są na prowadzenie działalności pożyczkowej. Unie kredytowe oferują nisko oprocentowane kredyty konsumpcyjne, a także pożyczki hipoteczne na zakup bądź budowę domu. Aby zminimalizować ryzyko upadłości, unie angażują wolne środki pieniężne w bezpieczne instrumenty rynku pieniężnego, np. obligacje skarbowe.

W Stanach Zjednoczonych działa około 12 tysięcy unii kredytowych, których aktywa wynoszą 316 miliardów USD. Obsługują one około 70 milionów Amerykanów. Ponad połowa unii (54%) to federalne unie kredytowe (*Federal Credit Unions – FCUs*). Federalne unie kredytowe w USA zrzeszają się w Krajowym Stowarzyszeniu Unii Kredytowych (*Credit Unions National Association – CUNA*).

Unie kredytowe w USA mogą mieć charakter instytucji działających tylko w jednym stanie, bądź podmiotów świadczących usługi w więcej niż jednym stanie (na podstawie licencji federalnej bądź stanowej). Wśród stanowych unii kredytowych istnieje podział: funkcjonują stanowe unie kredytowe objęte ubezpieczeniem federalnym (*federaly insured state chartered credit unions*) oraz stanowe unie kredytowe, które takiego ubezpieczenia nie mają (*non-federaly insured credit unions*) i podlegają tylko regulacjom stanowym. Status unii kredytowych stanowych ma około 60 % amerykańskich unii kredytowych.

Unie kredytowe świadczące usługi w granicach jednego stanu zobowiązane są do przestrzegania regulacji stanowych. Unie kredytowe prowadzące działalność w więcej niż jednym stanie, zobligowane są również do przestrzegania przepisów federalnych. Unormowania wydawane przez władze federalne i stanowe dotyczą m. in. zasad uczestnictwa w uniach, zasad prowadzenia rachunkowości, kontroli oprocentowania, płynności, dozwolonych inwestycji i ochrony klientów. Organem wyznaczającym kierunki działalności unii, czuwającym nad przestrzeganiem przez nią regulacji, a także odpowiedzialnym za stabilność finansową instytucji, jest zarząd unii. Zarówno przepisy stanowe, jak i federalne, wymagają, by zarząd unii wybierany był przez członków unii na zasadzie „jeden członek – jeden głos”. Oprócz zarządu, wymaganymi przez prawo organami unii kredytowych o statusie federalnym oraz większości unii o statusie stanowym są komitet nadzorczy oraz komitet kredytowy. Komitet nadzorczy jest odpowiedzialny za zapewnienie bezpieczeństwa funduszy unii, prawidłowość zasad prowadzenia dokumentacji finansowo-księgowej oraz nadzorowanie działalności zarządu. Z kolei komitet kredytowy wyznacza politykę pożyczkową unii, monitoruje prawidłowość udzielania pożyczek ze środków unii, a także świadczy usługi doradcze dla członków unii. Unie kredytowe o statusie stanowym działają na podstawie prawa stanu, w którym działają i są nadzorowane przez stanowe agencje nadzorcze.

W ramach amerykańskiego systemu unii kredytowych działają również *corporate credit unions*, które są podmiotami świadczącymi usługi dla unii kredytowych w zakresie systemów płatniczych i usług inwestycyjnych. *Corporate credit unions* również mogą mieć charakter stanowy albo federalny, w zależności od obszaru działania. *Corporate credit unions* korzystają z usług *U.S. Central Corporate Credit Union*, która jest podmiotem utworzonym do świadczenia usług w zakresie płatności i doradztwa finansowego.

Nadzór nad federalnymi uniami kredytowymi pełni niezależna agencja rządowa – Narodowa Administracja Unii Kredytowych (*National Credit Union Administration – NCUA*),

a stanowe unie kredytowe podlegają zaś władzom danego stanu. Podmiotem, który jest uprawniony do nadania unii kredytowej statusu unii federalnej jest NCUA. NCUA wydaje regulacje wiążące unie o charakterze federalnym, ma uprawnienia do dokonywania inspekcji na miejscu w podlegających jego nadzorowi uniach oraz do nakładania kar za łamanie przepisów regulujących działalność unii i umów zawartych przez unie. Na czele Narodowej Administracji Unii Kredytowych stoi trzyosobowy Zarząd. Członkowie Zarządu są mianowani przez Prezydenta USA, po zatwierdzeniu ich kandydatur przez Senat. Nie więcej niż dwóch członków może pochodzić z tej samej partii politycznej. Narodowa Administracja Unii Kredytowych nadzoruje działalność Funduszu Gwarancyjnego (*National Credit Union Share Insurance Fund*), którego zadaniem jest ubezpieczanie wkładów członków unii kredytowych do wysokości 100 tysięcy USD. Ubezpieczeniu federalnemu mogą podlegać zarówno wkłady zgromadzone w uniach federalnych, jak i w uniach stanowych.

NCUSIF gwarantuje depozyty dla udziałowców związków kredytowych do wysokości 100 tysięcy USD. Źródłem finansowania funduszu są obowiązkowe wpłaty dokonywane, w przypadku, gdy wystąpi taka konieczność (związana z wypłatą środków gwarantowanych), przez związki kredytowe w wysokości co najmniej 1% ich udziałów własnych (maksymalnie 1,3%). W 1985 r. w działalności unii kredytowych w Stanach Zjednoczonych wystąpiły problemy¹, które spowodowały konieczność dokapitalizowania funduszu. Od tego czasu tylko raz – w związku z upadłością trzech dużych związków kredytowych w regionie Nowej Anglii – NCUA nakazał jego uzupełnienie do poziomu 1,23% udziałów poszczególnych związków kredytowych. W przypadku, gdy wpłaty na NCSIF przekraczają poziom maksymalny, NCUA wypłaca związkom kredytowym nadwyżkę zgromadzonych środków w postaci dywidendy.

Odrębnym organem działającym pod kierownictwem NCUA jest Biuro Rozwoju Unii Kredytowych (*Office of Community Development Credit Unions*). Zadaniem Biura jest czuwanie nad prawidłowym wprowadzaniem poszczególnych programów, jak np. program kredytów obrotowych, oraz wzmacnianie i ulepszanie pozycji nisko dochodowych unii kredytowych. Organem kontroli i nadzoru jest Biuro Inspektora Generalnego (*Office of Inspector General – OIG*) powołane w 1989 r. Zadaniem OIG jest przeprowadzanie kontroli poszczególnych unii kredytowych oraz dokonywanie przeglądu aktualnych przepisów prawnych dotyczących NCUA i propozycji ich zmian. Inspektor Generalny wydaje zalecenia dotyczące poprawy efektywności zarządzania oraz wewnętrznej kontroli. Biuro Inspektora Generalnego przeprowadza postępowanie wyjaśniające w momencie zarzutu oszustwa, nadużycia, czy niewłaściwego zarządzania. Raport z kontroli przykazywany jest Zarządowi NCUA. Narzędziem kontroli jest też przyjęty przez Narodową Administrację Unii Kredytowych w 1987 r. *CAMEL Rating System*. Wyniki oceny dokonanej za pomocą systemu CAMEL nie są podawane do publicznej wiadomości. Jest to wewnętrzne narzędzie, służące do oceny sytuacji finansowej, wielkości ryzyka i kierunków działalności danej federalnej unii kredytowej. Kontrola i ocena jest dokonywana w następujących obszarach: *Capital Adequacy* (adekwatność kapitałowa), *Asset Quality* (jakość aktywów), *Management* (kadra zarządzająca), *Earnings* (dochodowość) i *Liquidity* (płynność).

Unie kredytowe zobligowane są do przekazywania NCUA sprawozdań finansowych na każde żądanie, nie rzadziej niż raz w roku. Każda unia kredytowa musi poddać się lustracji przeprowadzanej przez osobę wskazaną przez NCUA oraz przedstawić tej osobie swoje księgi i sprawozdania. Lustratorzy mają prawo kontrolowania każdej unii kredytowej, która zgłosi

¹ Szczegółowo problemy ujawnione w początku lat 80-tych opisane są w podrozdziale 1.3.1

zamiar ubezpieczenia środków swoich członków. Lustrator składa NCUA szczegółowe sprawozdanie z lustracji. NCUA może wyznaczyć specjalnych przedstawicieli do rozpoznawania skarg w związku z ubezpieczonymi środkami członków. Niewykonanie przez unię kredytową obowiązków sprawozdawczych wobec NCUA lub stwierdzenie niezachowania obowiązujących ją wskaźników stabilizacji finansowej pociąga za sobą nałożenie przez zarząd NCUA kary pieniężnej, a także sankcje w postaci cofnięcia udzielonych jej zezwoleń. Jeżeli NCUA stwierdzi, że unia kredytowa prowadzi działalność w sposób zagrażający jej stabilności lub niezgodnie z prawem, normami ostrożnościowymi czy też nie przestrzega obowiązków nałożonych na nią przez zarząd, może on nakazać jej zaprzestanie takiej działalności i doprowadzenie jej sytuacji do stanu zgodnego z tymi standardami. Jeżeli naruszenia te nie zostaną usunięte we wskazanym terminie, zarząd NCUA może cofnąć unii kredytowej gwarancje ubezpieczeniowe. W przypadku stwierdzenia niewłaściwego postępowania członka organu zarządzającego unii, NCUA może wystąpić do jej organów o jego odwołanie. NCUA może także ustanowić siebie zarządcą tymczasowym unii kredytowej, przejmując kompetencje jej organów i zarząd jej majątkiem, w celu doprowadzenia do stabilności finansowej unii kredytowej. W przypadku powstania groźby niewypłacalności unii kredytowej, NCUA może nakazać unii kredytowej zaprzestanie działalności i przystąpić do jej likwidacji, wyznaczając siebie likwidatorem.

1.3.1. Kryzys unii kredytowych w USA na początku lat 80–tych XX w.

Na początku lat 80–tych XX w. w USA wystąpiły problemy w działalności unii kredytowych. Przyczyną kryzysu była koncentracja ich ryzyka kredytowego na rynku nieruchomości i silny wpływ zmian stóp procentowych w sytuacji stałych długoterminowych stóp kredytu hipotecznego. Podobne problemy miały wówczas miejsce także w przypadku kas oszczędnościowo – kredytowych i instytucji bankowych.

Federalny nadzór nad uniami kredytowymi (NCUA) wskazuje, że były one spowodowane deregulacją, poluzowaniem wymogów dotyczących powiązań pomiędzy członkami unii i szerszym zakresem oferowanych przez unie usług. Wysokie stopy procentowe i wysokie bezrobocie na początku lat 80–tych przyczyniły się do konieczności uruchomienia funduszu ubezpieczającego depozyty członków (*National Credit Union Share Insurance Fund – NCSIF*). Część związków kredytowych znalazła się na progu bankructwa. W związku z tym środowisko unii kredytowych zwróciło się do Kongresu USA z wnioskiem o zaakceptowanie jego dokapitalizowania. W 1985 r. związki kredytowe dokapitalizowały NCSIF środkami w wysokości 1% udziałów własnych, a fundusz został również zasilony kredytem rządowym. Sam fundusz zgadza się z diagnozą NCUA, a dodatkowo stwierdza, że wcześniej członkowsko w uniach kredytowych było generalnie ograniczone do grup osób silnie ze sobą powiązanych, najczęściej pracowników jednej firmy lub pracowników zrzeszonych w jednym związku zawodowym. Jedną z przyczyn problemów było otwarcie unii na luźno związane ze sobą grupy, takie jak mieszkańcy określonego obszaru geograficznego, co ograniczyło poczucie wspólnoty członków unii i zwiększyło ryzyko prowadzonej przez unie działalności.

Ostatecznie kryzys unii kredytowych w USA został opanowany przy wykorzystaniu środków tego systemu. Warto podkreślić, że lata 90–te XX w. to okres szybkiego rozwoju związków kredytowych, który doprowadził jednocześnie do poprawy sytuacji NCSIF. Korzystne wyniki osiągnięte przez związki kredytowe, ograniczenie liczby ich upadłości, a przez to zahamowanie wypłat z NCSIF, spowodowały, iż już rok 1997 był rekordowym rokiem w całej historii NCSIF, co oznaczało:

- wypłatę dla związków kredytowych największej dywidendy w historii w wysokości 108 milionów USD,
- ogłoszenie jedynie 9 likwidacji oraz przeprowadzenie przy pomocy NCSIF 9 procesów połączeniowych,
- osiągnięcie na koniec 1997 r. maksymalnej, określonej w statucie, wysokości kapitału (na który składają się wpłaty związków kredytowych w wysokości 1,3% ich udziałów) oraz
- zwrot rządowej pomocy zaciągniętej w 1985 r.

Bibliografia:

- A. Stasiewicz „Unie kredytowe jako niebankowe instytucje depozytowe amerykańskiego systemu bankowego – ze wskazaniem na stan Illinois”, „Bank i Kredyt”, nr 10/2001 r.
- J. Majewska, B. Zdanowicz „Bankowy kryzys lat 80-tych w USA”, nbportal.pl/library/pub_auto_B_0100/KAT_B4839.PDF

1.4. Kanada

Kanadyjski system unii kredytowych, podobnie jak amerykański, zorganizowany jest wielostopniowo. Lokalne unie kredytowe korzystają z usług unii kredytowych o charakterze regionalnym, zaś te są członkami *Credit Union Central of Canada*, której zadaniem jest zapewnienie płynności systemowi unii kredytowych w Kanadzie. Ważnym elementem kanadyjskiego systemu unii kredytowych jest też *Canadian Cooperative Association (CCA)*, stowarzyszenie świadczące usługi doradcze i działające na rzecz promowania unii.

Działalność unii kredytowych w Kanadzie regulowana jest przez ustawodawstwo poszczególnych prowincji. W każdej z prowincji istnieje co najmniej jedna organizacja, której zadaniem jest ochrona depozytów zgromadzonych przez unie kredytowe. Są one uprawnione do monitorowania działalności finansowej unii. Działalność unii kredytowych podlega nadzorowi wykonywanemu przez agencje rządowe oraz instytucje ubezpieczające depozyty, które uprawnione są do przeprowadzania inspekcji na miejscu. Organizacje ubezpieczające depozyty mają możliwość szybkiego reagowania już na wczesnym etapie zagrożenia stabilności finansowej unii, w tym uprawnienie do przejęcia zarządzania unią, zarządzenia połączenia lub rozwiązania unii w przypadku orzeczenia przez sąd o niemożliwości osiągnięcia przez unię kredytową stabilności finansowej. Nadzorcza rola agencji rządowej przejawia się w określaniu zasad prawidłowej działalności finansowej unii oraz corocznym przeprowadzaniu inspekcji w uniach kredytowych objętych właściwością jej działania.

Kasy kredytowe frankofońskiej Kanady to przede wszystkim kasy systemu Desjardins (*caisses populaires*), które działają na podstawie ustawy z 1988 r., znowelizowanej w lipcu 1999 r., o kasach oszczędnościowo-kredytowych Quebecu (*Quebec Savings and Credit Unions Act*). Jest to system, którego zasady funkcjonowania są najbardziej zbliżone do systemu funkcjonującego w Polsce w odniesieniu do SKOK. Nadzór nad kasami jest wieloinstytucjonalny. Nadzór nad zgodnością działania systemu kas z ustawą sprawują organy administracji rządowej: generalny inspektor instytucji finansowych oraz minister finansów. Natomiast nadzór nad przestrzeganiem przez kasy zasad prawidłowej gospodarki finansowej należy do organizacji zrzeszającej kasy (konfederacja). Kasy składają corocznie sprawozdanie finansowe zarówno generalnemu inspektorowi, jak i konfederacji. Inspektor

może także żądać od organów kasy udzielenia mu wszelkich potrzebnych informacji o jej działalności. Konfederacja co najmniej raz do roku dokonuje lustracji zrzeszonych w niej organizacji. Sprawozdanie z lustracji przesyła inspektorowi. Inspektor corocznie przeprowadza lustrację konfederacji. Celem lustracji jest ocena polityki finansowej lustrowanego podmiotu i jej realizacji w praktyce, weryfikacja sprawozdań finansowych, zbadanie zgodności działania lustrowanego podmiotu z prawem, normami ostrożnościowymi i standardami prawidłowej gospodarki finansowej. Inspektor ma także prawo dokonywania bieżących kontroli każdego aspektu funkcjonowania systemu kas.

Pomiędzy organy państwowe i samorząd spółdzielczy rozdzielone są również sankcyjne instrumenty nadzoru. W przypadku, gdy organizacja zrzeszająca stwierdzi, iż stabilność finansowa kasy kredytowej, która jest jej członkiem, jest zagrożona; że jej zarząd narusza zasady prawidłowej gospodarki finansowej lub wykracza przeciwko kodeksowi etycznemu lub zakazowi konkurencji, może na piśmie wskazać kasom kierunki pożądanych działań i zobowiązać ją do opracowania i wdrożenia programu naprawczego (*compliance program*). Inspektor generalny zaś, w razie stwierdzenia, że działalność konfederacji jest prowadzona z naruszeniem prawa lub zasad prawidłowego gospodarowania lub programem naprawczym albo zakazem konkurencji, może nakazać zaniechanie naruszeń oraz usunięcie ich skutków. Minister finansów, po zasięgnięciu opinii inspektora, może zawiesić organy kas i wyznaczyć zarządcę tymczasowego (*provisional administrator*), którym w praktyce zawsze jest organizacja zrzeszająca kasy. Minister może także, na wniosek inspektora nakazać rozwiązanie kasy.

Do podmiotów sprawujących nadzór nad kasami należy także stanowienie norm dopuszczalnego ryzyka w działalności kas. Zasadniczą rolę w zakresie tworzenia generalnych norm ostrożnościowych odgrywa konfederacja. Konfederacja ma bardzo szerokie uprawnienia w zakresie tworzenia obowiązujących norm ostrożnościowych dookreślających powszechnie obowiązujące standardy. Dotyczą one zwłaszcza:

- tworzenia i przeznaczenia funduszy,
- zasad świadczenia przez nie usług finansowych na rzecz unii w oparciu o środki tych funduszy,
- prawidłowego zarządzania działalnością,
- zasad etycznych,
- tworzenia obowiązkowych rezerw na zabezpieczenie utraconych i niespłaconych pożyczek i kredytów,
- prowadzenia księgowości i dokumentacji finansowej.

Celem organizacji zrzeszających jest działalność na rzecz zrzeszonych w niej kas, obejmująca m.in. reprezentowanie ich interesów, sprawowanie nad nimi kontroli i nadzoru, promocję ruchu spółdzielczości finansowej, doradztwo i pomoc techniczną oraz zarządzanie funduszami tworzonymi w celu zapewnienia stabilności finansowej zrzeszonych kas, a także tworzenie dla nich standardów prawidłowej gospodarki. Organizacja samorządowa spełniają również funkcję stabilizacji finansowej systemu kas Desjardins, zapewniając im możliwość wzajemnego wspierania się. Obowiązana jest do utworzenia na potrzeby swych członków funduszy: płynności, depozytów i inwestycyjny. Na szczeblu ogólnokrajowym tworzony jest także fundusz bezpieczeństwa (*Security Fund Corporation*) na rzecz wszystkich zrzeszonych kas. Celem ich jest umożliwienie kasom kredytowym wzajemnej pomocy stabilizacyjnej (podstawową formą takiej pomocy jest udzielanie subwencji uniom) oraz pokrywanie strat ponoszonych przez członków kas w przypadku ustania jej bytu prawnego. Środki przeznaczone na działalność funduszu pochodzą z wpłat wnoszonych przez zrzeszone kasy.

Zasadniczą cechą kanadyjskiego systemu kas Desjardins jest istnienie silnie wewnętrznie powiązanego samorządu spółdzielczego, który ma doniosły udział w sprawowaniu funkcji kontrolnej, nadzorczej i stanowienia norm ostrożnościowych, a zwłaszcza stabilizacji finansowej systemu. Sprawuje on także funkcję organizacyjną, funkcję reprezentacji interesów swych członków i promocji ruchu spółdzielczości finansowej oraz służy im doradztwem i pomocą techniczną. Obok tego samorządowego nadzoru funkcjonuje nadzór i kontrola ze strony organów administracji publicznej, skoncentrowana jednak na kontroli samorządu kas.

Bibliografia:

- A. Jedliński, „Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa – zagadnienia konstrukcji prawnej”, Fundacja na rzecz Polskich Związków Kredytowych, Biblioteka kwartalnika naukowego „Pieniądze i Więź”, 2001 r.

2. Działalność unii kredytowych w Europie Środkowo-Wschodniej

Jak wskazano powyżej, unie kredytowe funkcjonują na zasadach spółdzielczych w 96 krajach, niemniej ponad 70% członków zamieszkuje Stany Zjednoczone i Kanadę.

W krajach Europy unie kredytowe popularne są przede wszystkim w Wielkiej Brytanii i Irlandii, W państwach Europy Środkowo-Wschodniej podejmowane były działania w kierunku budowy systemów unii kredytowych co miało miejsce m.in. w Bułgarii, Słowenii, Czechach oraz Polsce. Jedynie jednak w Polsce skala ich działalności okazała się znacząca.

2.1. Bułgaria

Działalność unii kredytowych w Bułgarii napotykała na znaczące problemy. W przeszłości było około 30 tego typu jednostek, które 10 lat temu próbowały zalegalizować swoją działalność i otrzymać możliwość gromadzenia depozytów. Bank Centralny Bułgarii był jednak przeciwny tym staraniom do tego stopnia, że jednostki te pozostały w izolacji i były marginalizowane. Ich działalność została zignorowana. Nie wprowadzono dla nich żadnych regulacji prawnych, określającą ich działalność, nie wprowadzono też uregulowań nadzorczych.

Unie kredytowe w Bułgarii – według danych nieoficjalnych – posiadają mniej niż 0,3% wartości portfela kredytowego wszystkich banków (wartość depozytów nie jest publikowana).

2.2. Słowenia

Unie kredytowe w Słowenii ustanowiono specjalnym aktem prawnym określającym przedsięwzięcia pożyczkowo-oszczędnościowe. Akt ten przyjęto w 1969 roku, a następnie znowelizowano w 1990 roku i w 1999 roku, ponieważ jego zapisy nie spełniały wymogów Unii Europejskiej. W praktyce działalność unii kredytowych w Słowenii się nie rozwinęła - wg stanu na koniec 2004 roku w Słowenii występowały jedynie 2 unie kredytowe, z czego jedna była w trakcie łączenia z jednym z banków krajowych, a druga oczekiwała na uzyskanie licencji z Narodowego Banku Słowenii, w celu prowadzenia typowej działalności bankowej.

2.3. Czechy

Spośród krajów Europy Środkowo-Wschodniej działalność unii kredytowych w stosunkowo szerokim zakresie została podjęta w Czechach.

W latach 90–tych XX w. w tym kraju funkcjonowało ok. 100 unii kredytowych. Zarządzały one aktywami o wartości ponad 1 miliarda koron czeskich i oferowały swoim członkom bardzo korzystne oprocentowanie depozytów dochodzące do 14,8% rocznie, w okresie, w którym rynkowe oprocentowanie wynosiło ok. 4%.

Unie kredytowe nie były nadzorowane ani przez Ministerstwo Finansów, ani przez Narodowy Bank Czech (CNB) nadzorujący banki, ale przez swój własny samorząd w ramach Stowarzyszenia Unii Kredytowych. Cześć unii nie podlegała nawet temu nadzorowi, bo nie była zrzeszona w Stowarzyszeniu.

W roku 2000 w działalności czeskich unii kredytowych pojawiły się oznaki kryzysu. Za ich przyczynę uważa się błędy w zarządzaniu i brak doświadczenia zawodowego kierownictwa unii. Wiedza kadry kierowniczej tych instytucji nie była weryfikowana, nie badano ich doświadczenia ani nie żądano wcześniejszego doświadczenia w pracy w bankowości. Kolejnym problemem był brak przejrzystości unii oraz nadużycia władz i pracowników unii. Unie nie przywiązywały też należytej wagi do prowadzenia rachunkowości, zlecając te obowiązki lokalnym firmom zewnętrznym.

Jak wskazywał Raport Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW) z 2001 r.:

„Unie kredytowe w Czechach nie były instytucjami systemowo ważnymi. Jednakże straty spowodowane nieadekwatną kontrolą kredytową oraz nadużyciami były bardzo znaczące w relacji do wielkości sektora unii kredytowych jako całości. Nie ma sygnałów świadczących o możliwości zarażenia reszty sektora finansowego. Mimo, iż przepisy prawne dotyczące unii zostały znowelizowane w 2000 r. (m. in. przydzieliły większe kompetencje nadzorowi), problemy wynikające ze słabości wcześniejszego nadzoru wpływają w dalszym ciągu negatywnie na cały sektor. Według wstępnych szacunków członkowie unii stracili 90% wartości depozytów.

Obecnie największym wyzwaniem jest rozwiązanie przez nadzór oraz Ministerstwo Finansów problemu roszczeń wobec Funduszu Ubezpieczeń Unii Kredytowych oraz funkcjonowania unii mających nadzór komisaryczny. Dodatkowo należy wprowadzić przepisy licencyjne oraz regulacyjne, które pozwolą funkcjonować jedynie uniom o dobrej kondycji finansowej oraz właściwie zarządzanym. Obecnie sytuacja sektora unii jest niejasna. Wyzwaniem jest konkurencja ze strony banków. Wyzwaniem będzie też utrzymanie właściwych standardów inwestycyjnych oraz kredytowych w nowych ramach regulacyjnych. Należy również rozważyć objęcie jednym skonsolidowanym nadzorem wszystkie typy instytucji finansowych przyjmujące depozyty.”

Kryzys unii kredytowych w Czechach był przedmiotem analiz Światowej Rady Unii Kredytowych (*World Council of Credit Unions – WOCCU*), która stwierdziła, że:

- Szacunkowe straty związane z kryzysem, który bezpośrednio dotknął 20 unii kredytowych skupiających ok. 82 tysiące członków, wyniosły ok. 160 milionów USD.
- Kolejne 73 unie kredytowe zrzeszające ok. 45 tysięcy członków borykały się z poważnymi problemami będącymi następstwem kryzysu z 2000 r.
- Brak efektywnych regulacji i nadzoru pozwolił tym samym “naciągaczom”, którzy przyczynili się do wcześniejszego kryzysu bankowego w połowie lat 90–tych, zerować na zaufaniu starszych osób do przedwojennej instytucji *kampelicka*.
- Chociaż formalnie uchwalono przepisy wprowadzające zewnętrzny nadzór nad uniami kredytowymi (w postaci wyspecjalizowanego departamentu w Ministerstwie Finansów),

to w praktyce nie zaczął on działać przed 2000 r. Nie doszło też to planowanego wcześniej dokapitalizowania Funduszu Ubezpieczeń Depozytów.

Czeskie władze zaaprobowaly kontrowersyjny „plan ratunkowy” dla unii kredytowych, gdyż:

- Obawiano się reakcji bardzo zainteresowanej kryzysem Unii Europejskiej.
- Kryzys zaufania wywołany problemami unii kredytowych w połączeniu z brakiem podstawowej wiedzy na temat usług finansowych wśród przeciętnych Czechów, spowodował wzrost gospodarczy kraju.
- Banki komercyjne nie zdecydowały się na masową skalę zaoferować swoich usług osobom słabiej sytuowanym, które są członkami unii kredytowych.

W związku z integracją nadzoru finansowego w Czechach, od 1 kwietnia 2006 r. nadzór nad uniami kredytowymi sprawuje Narodowy Bank Czech (CNB). Ubezpieczaniem depozytów zgromadzonych w uniach kredytowych w przypadku problemów, które pojawiłyby się po 31 marca 2006 r. zajmuje się Fundusz Ubezpieczeń Depozytów (*Deposit Insurance Fund*).

Bibliografia:

- *Czech Republic Financial System Stability Assessment 01/113*, 2001, International Monetary Fund (IMF)
- woccu.org

3. Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe a banki spółdzielcze w Polsce – analiza porównawcza

Cechą charakterystyczną rozwoju spółdzielczych instytucji finansowych w Polsce jest współistnienie dwu różnych systemów organizacyjnych, na które składają się banki spółdzielcze oraz spółdzielcze kasy oszczędnościowo–kredytowe. Obie grupy różniące się sposobem i zakresem działania są kontynuatorami tradycji instytucji funkcjonujących w okresie międzywojennym, tj. spółdzielczych kas finansowych zwanych kasami Stefczyka, które realizowały ideę samopomocy finansowej. Kasy te udzielały kredytów ze środków własnych, a więc na zasadzie samopomocy, przy solidarnej poręce członków za zobowiązania banku, połączonej z obowiązkiem gromadzenia w tym banku własnych oszczędności.

3.1. Idea spółdzielczości w Polsce, czyli krótka historia rozwoju banków spółdzielczych oraz SKOK–ów

Początki spółdzielczości bankowej w Polsce sięgają II połowy XIX w. Pierwsze polskie spółdzielnie oszczędnościowo–pożyczkowe (SOP), prowadziły swą działalność w oparciu o przepisy prawne o spółdzielniach lub stowarzyszeniach. Za pierwszą polską spółdzielnię oszczędnościowo–pożyczkową uznaje się założone w 1861 r. Towarzystwo Pożyczkowe dla Przemysłowców m. Poznania. Kolejne – po okresie zaborów – ważne etapy rozwoju bankowości spółdzielczej można w wielkim skrócie przedstawić następująco:

- spółdzielczość bankowa w odrodzonej Polsce (1918–1939),
- polska spółdzielczość bankowa w okresie okupacji (1939–1945),
- odbudowa polskiej spółdzielczości bankowej (1945–1949),
- gminne kasy spółdzielcze (1950–1956),

- spółdzielnie oszczędnościowo-pożyczkowe (1956–1975).²

Ważną cezurę czasową dla funkcjonowania bankowego sektora spółdzielczego w Polsce stanowi rok 1975, kiedy to – na podstawie ustawy *Prawo bankowe* – po raz pierwszy w stosunku do spółdzielni oszczędnościowo-pożyczkowych została użyta nazwa „bank spółdzielczy”. Wtedy też, w wyniku ustawowego połączenia Centralnego Związku Spółdzielni Oszczędnościowo-Pożyczkowych i Banku Rolnego utworzony został państwowo-spółdzielczy Bank Gospodarki Żywnościowej (BGŻ), w którym 54% udziałów posiadał Skarb Państwa, a 46% banki spółdzielcze. BGŻ pełnił w tym okresie wobec banków spółdzielczych z jednej strony funkcję banku apeksowego, po drugie zaś zajmował się kredytowaniem zakładów przetwórstwa rolnego, państwowych gospodarstw rolnych oraz rolniczych spółdzielni produkcyjnych. Reforma systemu polityczno-gospodarczego, zapoczątkowana w 1989 r., wprowadziła zmiany również w strukturach spółdzielczości bankowej, i to zarówno o charakterze organizacyjnym jak i ekonomicznym. I tak, na mocy ustawy z dnia 20 stycznia 1990 r. *o zmianach w organizacji i działalności spółdzielczości*, zniesiono centralne związki spółdzielcze, w wyniku czego BGŻ przestał zrzeszać banki spółdzielcze oraz utracił funkcje centralnego związku spółdzielczego, uprawniające do wykonywania lustracji wobec funkcjonujących wtedy ponad 1600 banków spółdzielczych. Wprawdzie, utrzymane zostały związki banków spółdzielczych z BGŻ, w oparciu o nowo podpisane umowy o charakterze cywilno-prawnym, to niemniej jednak od tego czasu banki spółdzielcze rozpoczęły samodzielną działalność w warunkach gospodarki rynkowej, całkowicie nieprzygotowane od strony ekonomicznej i merytorycznej do jej prowadzenia w nowej sytuacji.

W wyniku zachodzących zmian systemowych część spółdzielni przekształciła się w banki spółdzielcze, które zaczęły świadczyć usługi finansowe nie tylko dla członków spółdzielni, ale i dla klientów nie będących członkami spółdzielni.

Kontynuatorami działalności kas Stefczyka, w myśl zasady samopomocy, były zaś kasy zapomogowo-pożyczkowe działające przy zakładach pracy na podstawie ustawy o związkach zawodowych. Na początku lat 90-tych rozpoczęte zostały działania zmierzające do reaktywowania w Polsce przedwojennego systemu kas finansowych. Ich wzorem były działające w USA oraz innych krajach unie kredytowe. W dniu 14 grudnia 1995 r. uchwalona została *ustawa o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych* regulująca zasady ich tworzenia i działalności. Zgodnie z ww. ustawą kasy działające przy zakładach pracy zostały przekształcone w SKOK-i. Nadzór nad nimi w zakresie zgodności ich działania z prawem oraz gospodarności powierzono Kasie Krajowej. W okresie ponad dziesięcioletniego okresu funkcjonowania ustawy, podlegała ona licznym nowelizacjom, których skutkiem było znaczne rozszerzenie zakresu działania SKOK-ów.

3.2. Najważniejsze różnice dotyczące funkcjonowania systemu SKOK-ów i banków spółdzielczych

Niewątpliwie cechą wspólną funkcjonujących obecnie w Polsce banków spółdzielczych oraz SKOK-ów jest ich spółdzielczy charakter oraz (w ograniczonym zakresie) wspólny przedmiot działalności. Niemniej, dla zrozumienia specyfiki prowadzonej przez SKOK-i działalności oraz zasad ich funkcjonowania, istotniejsze wydają się różnice dotyczące funkcjonowania ww. podmiotów, które w syntetyczny sposób zaprezentowano poniżej.

² „Polska spółdzielczość bankowa w okresie 135-lecia (1861–1996)”, Bank Spółdzielczy, Warszawa, lipiec 1996 r. – opracowanie przygotowane przez Radę Programową ds. Historii Spółdzielczości Bankowej.

Zasadnicze różnice w zakresie zasad funkcjonowania SKOK-ów i banków spółdzielczych na podstawie obowiązujących regulacji prawnych

Spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe	Banki spółdzielcze
Zasady tworzenia – regulacje prawne	
<ul style="list-style-type: none"> - Ustawa z dnia 14 grudnia 1995 r. o <i>spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych</i>. - Ustawa <i>Prawo spółdzielcze</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ustawa <i>Prawo bankowe</i>. - Ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r. o <i>funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających</i>. - Ustawa <i>Prawo spółdzielcze</i>.
Postępowanie przy tworzeniu	
<ul style="list-style-type: none"> - Rejestracja sądowa. - Brak obowiązku posiadania minimalnych kapitałów założycielskich i wymogów co do siedziby. 	<ul style="list-style-type: none"> - Rejestracja sądowa. - Postępowanie licencyjne obejmujące: <ul style="list-style-type: none"> ●wymogi kapitałowe – min. 1 mln euro ●określone wymogi co do siedziby ●określone wymogi co do kwalifikacji zarządu.
Rodzaj spółdzielni	
Spółdzielnia finansowa o kwalifikowanym (zamkniętym) członkostwie, której członkami mogą być osoby fizyczne połączone więzią o charakterze zawodowym lub organizacyjnym.	Spółdzielnia bankowa o charakterze otwartym.
Cel działalności	
Gromadzenie środków pieniężnych wyłącznie swoich członków udzielanie im pożyczek i kredytów, przeprowadzanie na ich zlecenie rozliczeń finansowych oraz pośredniczenie przy zawieraniu umów ubezpieczenia.	Wykonywanie czynności bankowych (ograniczonych <i>ustawą o funkcjonowaniu banków spółdzielczych</i>) dla klientów z zewnątrz i dla członków banku.
Charakter działalności	
Nie zarobkowa.	Zarobkowa.
Dyrektywy bankowe	
SKOK nie są objęte przepisami dyrektyw „bankowych” – art. 2 Dyrektywy 2006/48/Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006r. w <i>sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe</i> wyłączył stosowanie przepisów Dyrektywy w odniesieniu do SKOK.	Banki spółdzielcze podlegają przepisom Dyrektywy 2006/48 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006r. w <i>sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe</i> oraz Dyrektywy 2006/49/Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006r. w <i>sprawie adekwatności kapitałowej firm inwestycyjnych i instytucji kredytowych</i> jako podmioty spełniające kryteria zawarte w definicji „instytucji kredytowej” i nie objęte szczególnym wyłączeniem, zastosowanym w przypadku SKOK.
Wymogi kapitałowe	
Brak minimalnych wymogów kapitałowych.	- Wymogi określone kwotowo (konieczność utrzymywania funduszy

	<p>własnych na poziomie nie niższym niż określona, wskazana przez ustawodawcę kwota – art. 128 ust. 1 pkt 1 ustawy <i>Prawo Bankowe</i>.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Minimalne wymogi kapitałowe określone w uchwale 1/2007 KNB z dnia 13 marca 2007 r. w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka(...) wydanej na podstawie art. 128 ust. 6 pkt 3 ustawy <i>Prawo bankowe</i>. - Konieczność szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego – kwoty niezbędnej do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności banku oraz zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka – art. 128 ust. 1 pkt 2 lit. b ustawy <i>Prawo bankowe</i>.
<i>Sprawozdawczość oraz badanie sprawozdań finansowych</i>	
<ul style="list-style-type: none"> - Przepisy <i>ustawy o rachunkowości</i> oraz wydanego na jej podstawie <i>rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie szczegółowych zasad rachunkowości spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych</i>, wyznaczają zakres i format informacji sprawozdawczej sporządzanej przez skok. Zgodnie z ww. przepisami poszczególne kasy sporządzają bilans, rachunek zysków i strat oraz informację dodatkową, jedynie w przypadku niektórych kas (spełniających określone warunki wskazane w ustawie o rachunkowości) sprawozdanie finansowe jest rozszerzone o zestawienie zmian w funduszu własnym oraz rachunek przepływów pieniężnych – §4 ust. 2 i 3 ww. rozporządzenia Ministra Finansów. - Układ i zakres sprawozdań finansowych SKOK jest różny od formatu sprawozdań finansowych banków (znacznie uproszczony). – stosownie do §4 ust. 5 w/w rozporządzenia – określony w załączniku nr 1 <i>ustawy o rachunkowości</i> (przewidzianym dla jednostek innych niż banki i zakłady ubezpieczeń) 	<ul style="list-style-type: none"> - Banki przedkładają cykliczne (miesięczne, kwartalne oraz roczne) obszernie informacje obrazujące ich sytuację ekonomiczno-finansową wg ściśle określonych wzorców sprawozdawczych – pakiety FINREP i COREP. - Banki sporządzają również roczne sprawozdania finansowe (w tym spółdzielczych) składające się z bilansu, rachunku zysków i strat, informacji dodatkowej, zestawienia zmian w kapitale (funduszu) własnym oraz rachunku przepływów pieniężnych – zgodnie z art. 45 ust. 2 i 3 <i>ustawy o rachunkowości</i>. - Szczegółowy zakres informacji wykazywanych w sprawozdaniu finansowym uwzględniającym specyfikę działalności prowadzonej przez bank jest określony w zał. nr 2 <i>ustawy o rachunkowości</i>. - Omawiane sprawozdania są publikowane oraz przekazywane do KNF. - Przepisy <i>ustawy o rachunkowości</i>, w tym obowiązek badania sprawozdań finansowych, od początku obowiązywania (tj. od 01.01.1995 r.) miały zastosowanie do banków spółdzielczych.

<ul style="list-style-type: none"> - Ponadto na podstawie <i>rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2005 r. w sprawie określenia wzorów formularzy sprawozdawczych, objaśnień co do sposobu ich wypełniania oraz wzorów kwestionariuszy i ankiet statystycznych stosowanych w badaniach statystycznych ustalonych w programie badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2006</i>, kasy przekazywały swoje sprawozdania kwartalne sporządzone dla potrzeb GUS, zgodnie z formularzem F-01/k. - Obowiązkowe badania rocznych sprawozdań finansowych SKOK-ów zostaną po raz pierwszy przeprowadzone w 2010 roku – badanie sprawozdania za 2009 rok. 	
Wymogi kwalifikacyjne wobec zarządu	
<ul style="list-style-type: none"> - Sposób powoływania zarządu SKOK jest generalnie regulowany przez przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. <i>Prawo spółdzielcze</i> – spełnienie przez kandydatów wymogów kwalifikacyjnych nie jest formalnie weryfikowane dodatkowo przez organ sprawujący nadzór – Kasę Krajową (brak wymogu formalnej akceptacji/zgody/zezwoleń w stosunku do kandydata zaproponowanego przez organ powołujący). - Pełniąca nadzór nad SKOK Kasa Krajowa określa, zgodnie z art. 10 ust. 2 <i>ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych</i>, wymogi kwalifikacyjne stosowane następnie przez organ powołujący – Kasa Krajowa nie dokonuje indywidualnej oceny spełnienia przez kandydata wymogów kwalifikacyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> - W stosunku do kandydatów na prezesa zarządu zaproponowanych przez organ powołujący (radę nadzorczą banku) wymagana jest zgoda KNF na powołanie – art. 12 ust. 3 <i>ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych</i> – na tym etapie organ sprawujący nadzór dokonuje szczegółowej weryfikacji w zakresie spełnienia przez kandydata ogólnych ustawowych wymogów kwalifikacyjnych (szczegółowa indywidualna ocena). - Określenie przez KNF szczegółowych zasad dotyczących postępowania przy ocenie kwalifikacji kandydatów na członków organów podmiotów nadzorowanych (<i>uchwała KNF nr 254/2008 z 4 sierpnia 2008 r. w sprawie wytycznych i okoliczności istotnych dla oceny rękopisów kandydatów na członków organów nadzorowanych</i>).
Teren działania	
Brak regulacji (pośrednio wynika jednak z charakteru członkostwa)	Zależy od wysokości posiadanych funduszy własnych.
Zrzeszanie się (obowiązek)	
W Krajowej Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo– Kredytowej.	W jednym z 3 banków zrzeszających (w przypadku, gdy bank spółdzielczy nie osiągnął poziomu 5 mln euro funduszy własnych).
Obciążenia systemowe	
- Rezerwa płynna (oprocentowana) w	- Rezerwa obowiązkowa.

<p>minimalnej wysokości 10% funduszu oszczędnościowo – pożyczkowego powstającego z wkładów członkowskich, gromadzonych przez członków oszczędności oraz środków pieniężnych uzyskiwanych od Kasy Krajowej.</p> <p>- Fundusz stabilizacyjny utrzymywany w Kasie Krajowej w wysokości co najmniej 1% aktywów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Wpłaty na rzecz BFG. - Wpłaty na pokrycie nadzoru ze strony KNF.
<i>System gwarantowania depozytów³</i>	
<p>Gwarancje zwrotu do równowartości 22.500 tys. euro depozytów zapewnia kontrolowane przez Krajową Kasę Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych SKOK</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Objęte gwarancjami BFG. - W przypadku upadłości banku, każdy deponent otrzyma 100% z pierwszego 1 tys. euro i 90%, z pozostałych 21,5 tys. euro.
<i>Sposób nadzorowania</i>	
<p>Wyłącznie przez Krajową Spółdzielczą Kasę Oszczędnościowo – Kredytową.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - KNF. - Bank zrzeszający – zgodność działalności z postanowieniami umowy zrzeszenia, przepisami prawa i statutu. - Krajowa Rada Spółdzielcza – w zakresie działalności spółdzielczej.

3.3. Gwarantowanie depozytów w sektorze bankowym oraz systemie SKOK

Stabilność systemu finansowego i realizacja jego podstawowych celów uzależnione są od istnienia instytucji regulujących i kontrolujących jego sprawne funkcjonowanie. Wynika to ze szczególnej roli jaką instytucje finansowe (w tym przypadku instytucje obracające powierzonymi im środkami, tj. banki i SKOK–i) odgrywają w nowoczesnej gospodarce. Wykorzystując środki pieniężne pozyskane od klientów do prowadzenia działalności aktywnej, stwarzają dla deponentów określone ryzyko. Zabezpieczeniem przed tym ryzykiem może być stosowanie odpowiednich procedur związanych z udzielaniem kredytów, tworzeniem rezerw celowych, czy też posiadanie przez banki wysokiego – gwarantującego bezpieczeństwo – poziomu funduszy własnych. Praktyka dostarcza jednak dostatecznie dużo przykładów wskazujących, iż wszystkie te zabezpieczenia mogą okazać się niewystarczające i deponent nie będzie mógł odzyskać środków powierzonych bankowi. Stąd też wiele państw, traktując bezpieczeństwo lokat bankowych jako ważny element tworzenia zaufania społeczeństwa do stabilności i solidności systemu bankowego, wprowadza specjalne systemy ubezpieczenia lokat, zwane powszechnie systemami gwarantowania depozytów. Należy jednak zaznaczyć, iż obok pełnienia przez system gwarantowania depozytów zadań, polegających na wypłacie określonej kwoty gwarantowanych środków pieniężnych uprawnionym deponentom w przypadku upadłości banku – funkcja pasywna, spełnia on również niezwykle istotną rolę w procesie sanowania banków, poprzez udzielanie pomocy bankom znajdującym się w sytuacji zagrożenia – funkcja aktywna.⁴ Praktyka działania systemów gwarantowania depozytów na świecie wyraźnie wskazuje na nadrzędną rolę funkcji aktywnej w stosunku do funkcji pasywnej. Wynika to z faktu, iż jej prawidłowe sprawowanie zapobiega wystąpieniu okoliczności wymagających zastosowania funkcji pasywnej, czyli

³ Kwestia gwarantowania depozytów w systemie SKOK oraz systemie bankowym została szczegółowo omówiona w pkt 3.4.

⁴ K. Jabłoński „Bankowy Fundusz Gwarancyjny – pierwsze doświadczenia”, Bank Nr 2/96.

wypłaty środków w związku z upadłością banku. Poniżej przedstawiono porównanie systemu gwarantowania depozytów w sektorze bankowym i SKOK, zarówno w zakresie funkcji aktywnej, jak również pasywnej.

3.3.1. System gwarantowania depozytów w SKOK-ach

W celu zapewnienia bezpieczeństwa zdeponowanych w SKOK-ach środków pieniężnych, kasy są one zobowiązane do ponoszenia obciążeń finansowych oraz przestrzegania regulacji ostrożnościowych.

Kasy mają obowiązek naliczania i utrzymywania rezerwy płynnej w minimalnej wysokości 10% funduszu oszczędnościowo-pożyczkowego powstającego z wkładów członkowskich, gromadzonych przez członków oszczędności oraz środków pieniężnych uzyskiwanych od KSKOK. Kasa Krajowa może, w określonych sytuacjach stwierdzenia nieprawidłowości w działaniu kas lub szczególnego zagrożenia płynności, podwyższyć limit tej rezerwy. W odróżnieniu od rezerwy obowiązkowej banków rezerwy płynne przynoszą kasom dochód w postaci oprocentowania.

SKOK-i są zobowiązane utrzymywać w Kasie Krajowej fundusz stabilizacyjny. Powstaje on z wkładów wnoszonych przez zrzeszone kasy w wysokości co najmniej 1% ich aktywów. Ponadto nadwyżka bilansowa Kasy Krajowej powiększa ten fundusz. Fundusz stabilizacyjny, zgodnie ze statutem Kasy Krajowej, może być przeznaczony na kredyty stabilizacyjne udzielane SKOK-om na preferencyjnych warunkach, udzielanie kasom bezzwrotnej pomocy na pokrycie ich zobowiązań finansowych oraz udzielanie innej pomocy np. w formie pokrycia kosztów przygotowania i realizacji programów naprawczych.

Gwarancje zwrotu określonych kwot depozytów zapewnia Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych SKOK. Od 1 stycznia 2003 r. gwarantowany jest zwrot 100% zdeponowanej kwoty o równowartości w złotych do 22,5 tys. euro. Koszt ubezpieczenia poszczególnych kas uzależniony jest od klasyfikacji określonego SKOK-u do jednej z pięciu grup ryzyka prowadzonej działalności.

Normy dopuszczalnego ryzyka w działalności kas są wyznaczone w stosunku do ich aktywów. Brak jest regulacji w zakresie minimalnego kapitału założycielskiego. W przeciwieństwie do banków spółdzielczych i innych instytucji o charakterze finansowym funkcjonujące SKOK-i nie muszą spełniać także warunku dotyczącego minimalnych funduszy własnych.

Porównanie systemów gwarantowania depozytów w bankach i SKOK-ach przedstawiono w zestawieniu zawartym poniżej.

Porównanie systemu gwarantowania depozytów w sektorze bankowym oraz SKOK

System bankowy	System SKOK
Funkcja pomocowa (aktywna) – fundusze pomocowe	
Bankowy Fundusz Gwarancyjny – fundusz pomocowy oraz fundusz restrukturyzacji banków spółdzielczych	Kasa Krajowa – normy dopuszczalnego ryzyka oraz fundusz stabilizacyjny
Fundusz pomocowy Zadania BFG w ramach działalności pomocowej wynikają z obowiązku działania na rzecz	Fundusz stabilizacyjny Działalność pomocowa w systemie SKOK realizowana przez Kasę Krajową w oparciu o

bezpieczeństwa i stabilności banków oraz wzrostu zaufania do systemu bankowego. W ramach realizacji ww. zadań Fundusz udziela zwrotnej pomocy w postaci pożyczek, gwarancji lub poręczeń oraz nabywania wierzytelności banków zagrożonych niewypłacalnością, a także ocenia prawidłowość wykorzystania pomocy.

Finansowanie działalności pomocowej

Działalność pomocowa finansowana jest ze środków własnych BFG, gromadzonych w ramach funduszu pomocowego. Na fundusz ten wpływają opłaty roczne, wnoszone przez banki objęte systemem gwarantowania oraz przez NBP, a także spłaty wcześniej udzielonych pożyczek. Podstawę do obliczania wysokości opłat rocznych stanowią: suma aktywów i zobowiązań pozabilansowych ważonych ryzykiem wg stanu na dzień 31 grudnia poprzedniego roku. Zgodnie z ustawą o BFG obowiązkowe opłaty roczne stanowią sumę iloczynów:

- stawki nieprzekraczającej 0,4% i sumy aktywów bilansowych oraz gwarancji i poręczeń ważonych ryzykiem,
- stawki nieprzekraczającej 0,2% i sumy ważonych ryzykiem pozostałych zobowiązań pozabilansowych, z wyłączeniem linii kredytów przyrzeczonych, dla których stawka wynosi 0 (przez kredyty przyrządzone rozumie się wynikającą z umowy kwotę zobowiązania do udzielenia kredytu, pomniejszoną o kwotę jego wykorzystania).

Stawki procentowe obowiązkowej opłaty rocznej określa Rada Funduszu. W roku 2007 obowiązywały stawki odpowiednio: 0,05% dla sumy aktywów bilansowych, gwarancji i poręczeń ważonych ryzykiem oraz 0,025% dla ważonych ryzykiem pozostałych zobowiązań pozabilansowych – pomniejszonych o gwarancje, poręczenia i linie kredytów przyrzeczonych. Banki wpłaciły 50% naliczonej opłaty, a pozostałą część wniósł NBP.

Warunki i tryb udzielania pomocy finansowej – reguluje szczegółowo uchwała nr 35/97 Rady BFG z dnia 20 listopada 1997 r. w sprawie

określenia zasad, form, warunków i trybu udzielania zwrotnej pomocy finansowej podmiotom objętym obowiązkowym systemem gwarantowania środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych. BFG może udzielić zwrotnej pomocy finansowej podmiotom objętym obowiązkowym systemem gwarantowania na:

- usunięcie niebezpieczeństwa

fundusz stabilizacyjny.

Fundusz stabilizacyjny tworzony jest dla realizacji celu działalności Kasy Krajowej, jakim jest zapewnienie stabilności finansowej kas oraz sprawowanie nadzoru nad kasami dla zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonych w nich oszczędności oraz zgodności działalności kas z przepisami ustawy.

Finansowanie działalności pomocowej

Źródło zasilenia funduszu stabilizacyjnego stanowią wkłady członkowskie, o których mowa w art. 20 §2 ustawy Prawo spółdzielcze.

Dodatkowo, fundusz stabilizacyjny powiększa nadwyżka bilansowa Kasy Krajowej. Zgodnie z art. 36 ust. 4 ustawy o SKOK wolne środki pieniężne funduszu stabilizacyjnego mogą być inwestowane wyłącznie w obligacje i inne papiery wartościowe emitowane, poręczone lub gwarantowane przez Skarb Państwa lub NBP, a także w jednostki uczestnictwa funduszy rynku pieniężnego.

Wysokość wkładu, jaką SKOK ma obowiązek utrzymywać w Kasie Krajowej wynosi nie mniej niż 1% aktywów SKOK.

Szczegółowe warunki i tryb udzielania pomocy finansowej z funduszu stabilizacyjnego określa uchwała nr 2 Zarządu Kasy Krajowej z 24.04.2001 roku.

Działalność stabilizacyjna opiera się na następujących zasadach:

- równości SKOK w dostępie do środków funduszu oraz przejrzystości kryteriów i procedur przyznawania pomocy,
- szybkości stawiania środków funduszu do dyspozycji SKOK w celu minimalizowania strat,

<p>niewypłacalności banku wnioskującego o udzielenie pomocy,</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ przejęcie przedsiębiorstwa bankowego, jego części lub połączenie banku z innym bankiem, jeżeli w banku przejmowanym/przyłączanym powstało niebezpieczeństwo niewypłacalności, ➤ nabycie udziałów lub akcji banku, w którym powstało niebezpieczeństwo niewypłacalności, przez nowych udziałowców lub akcjonariuszy. <p>Pomoc finansowa w formie pożyczki udzielana jest przez Fundusz przy zachowaniu następujących warunków:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ oprocentowanie pożyczki wynosi w skali roku od 0,1 do 0,4 stopy redyskontowej weksli ustalonej przez RPP, ➤ oprocentowanie pożyczki jest zmienne, zależne od stopy redyskontowej weksli, ➤ prowizja od udzielonej pożyczki wynosi od 0,1% dla banków spółdzielczych do 0,3% dla pozostałych banków, ➤ okres, na jaki może być udzielona pożyczka, nie powinien być dłuższy niż 5 lat, w szczególnych przypadkach, może być wydłużony do 10 lat. <p>Fundusz może udzielić również pomocy finansowej w formie gwarancji lub poręczenia na zlecenie banku, w którym wystąpiło niebezpieczeństwo niewypłacalności oraz pomocy finansowej w formie nabycia wierzytelności banków.</p> <p>W dotychczasowej działalności Fundusz udzielał pomocy wyłącznie w formie pożyczek.</p> <p>Fundusz restrukturyzacji banków spółdzielczych (frbs)</p> <p>Dodatkowym źródłem pomocy udzielanej przez BFG są środki zgromadzone w ramach frbs) przekazane z BGŻ S.A. oraz z banków zrzeszających banki spółdzielcze, na podstawie ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych ... Zgodnie z powyższą ustawą, BFG otrzymał środki w wysokości 123,4 mln zł, z przeznaczeniem na finansowanie procesów łączeniowych banków spółdzielczych i na związane z nimi przedsięwzięcia inwestycyjne, w szczególności na:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ unifikację programów i sprzętu informatycznego, ➤ ujednoczenie technologii bankowej, ➤ ujednoczenie procedur finansowo– 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wspierania procesów konsolidacyjnych i restrukturyzacyjnych poprzez udzielanie pomocy na łączenie SKOK, w których powstało niebezpieczeństwo niewypłacalności z silnymi, stabilnymi kasami jako spółdzielniami przejmującymi, ➤ mobilizowania SKOK do poszukiwania dodatkowych, poza środkami funduszu, źródeł wsparcia finansowego w celu realizacji programów naprawczych. <p>Podstawę do ubiegania się przez SKOK o pomoc finansową ze środków funduszu stabilizacyjnego stanowi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ program naprawczy zatwierdzony przez Kasę Krajową w trybie określonym w odrębnej uchwale, ➤ umowa o współpracy pomiędzy Kasą Krajową a SKOK, który jako spółdzielnia przejmująca połączył się z kasą, wykazującą stratę bilansową lub w której powstało niebezpieczeństwo niewypłacalności lub utraty płynności. <p>Kasa Krajowa udziela pomocy finansowej ze środków funduszu w szczególności w formie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kredytów, ➤ poręczeń, ➤ wykupu przez Kasę Krajową wierzytelności SKOK z tytułu udzielonych przez SKOK pożyczek i kredytów, zwłaszcza pożyczek i kredytów długoterminowych, ➤ darowizn. <p>Pomoc finansowa ze środków funduszu udzielana jest na indywidualnie ustalanych warunkach. Przy udzielaniu pomocy nie stosuje się zasad obowiązujących w działalności operacyjnej Kasy Krajowej, w szczególności dotyczących wysokości oprocentowania, prowizji i opłat związanych z udzielaniem pożyczek i kredytów ze środków funduszu kredytowo– inwestycyjnego.</p>
--	---

<p>księgowych,</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ unifikację oferty produktowej i usług bankowych, ➤ nabycie akcji banku zrzeszającego. <p>Pomoc finansowa z frbs jest udzielana bankom spółdzielczym, które dokonały połączenia z innymi bankami, nie wcześniej jednak niż na 3 lata przed dniem wejścia w życie ustawy, tj. po dniu 28 stycznia 1998 r. lub w okresie do dnia 28 stycznia 2004 r. nabyły akcje banków zrzeszających.</p>	
Funkcja gwarancyjna (pasywna) – gwarantowanie depozytów	
System Bankowy	System SKOK
<p>Działalność gwarancyjna w systemie bankowym prowadzona jest przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny. System jest obligatoryjny dla wszystkich banków.</p> <p>Składka Działalność gwarancyjna BFG jest finansowana ze środków gromadzonych przez banki na w postaci tzw. funduszy ochrony środków gwarantowanych (fośg). Fundusze te utrzymują – w formie skarbowych papierów wartościowych lub bonów pieniężnych NBP – wszystkie podmioty objęte obowiązkowym systemem gwarantowania. Wysokość funduszy określana jest jako iloczyn sumy zgromadzonych w bankach depozytów, stanowiących podstawę obliczania kwoty rezerwy obowiązkowej i stawki procentowej, ustalonej corocznie przez Radę BFG. Maksymalny, ustawowy poziom stawki procentowej wynosi 0,40% (w 2007 roku 0,25%).</p> <p>Przedmiot ubezpieczenia Ochronie podlegają imienne depozyty złote i walutowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ osób fizycznych, ➤ osób prawnych, ➤ jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej, o ile posiadają zdolność prawną, ➤ szkolnych kas oszczędności i pracowniczych kas zapomogowo – pożyczkowych. <p>Wyłączenia spod ochrony dotyczą:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ skarbu państwa, ➤ instytucji finansowych takich jak: banki, domy maklerskie, fundusze emerytalne, fundusze inwestycyjne, NFI, podmioty świadczące usługi ubezpieczeniowe, ➤ podmiotów, które nie są uprawnione do 	<p>Działalność gwarancyjna w systemie SKOK prowadzona jest przez Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych SKOK. Poczynając od maja 1998 r. TUW SKOK ubezpiecza oszczędności zgromadzone w kasach spółdzielczych – system jest obowiązkowy dla wszystkich kas.</p> <p>Składka Wysokość składki stanowi iloczyn stawki składki dla danej grupy ryzyka i łącznej sumy środków pieniężnych złożonych przez wszystkich ubezpieczonych na prowadzonych przez ubezpieczającego rachunkach z wyłączeniem środków podlegających wyłączeniu (o których mowa poniżej) oraz z wyłączeniem środków pieniężnych stanowiących nadwyżkę ponad 22.500 euro na każdego ubezpieczonego – według stanu na ostatni dzień tego miesiąca, za który przysługuje składka. Grupę ryzyka i stawkę składki określa taryfa.</p> <p>Przedmiot ubezpieczenia Przedmiotem ubezpieczenia są depozyty złożone przez członków SKOK na prowadzonych przez ubezpieczającego:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ obowiązkowych imiennych rachunkach systematycznego oszczędzania, ➤ rachunkach płatnych na każde żądanie, ➤ rachunkach oszczędnościowych lokat terminowych i celowych, ➤ innych rachunkach prowadzonych w celu gromadzenia oszczędności członków SKOK. <p>Ograniczenia i wyłączenia odpowiedzialności Ubezpieczeniem nie są objęte depozyty złożone na rachunkach prowadzonych dla:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ osób będących członkami zarządu lub rady nadzorczej SKOK bądź wpisanych do rejestru spółdzielni jako członkowie zarządu SKOK, w przypadku, gdy osoby te pełniły

<p>sporządzania uproszczonego bilansu oraz rachunku zysków i strat,</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kadry zarządzającej bankiem oraz głównych akcjonariuszy (posiadających co najmniej 5% akcji banku). <p>Wysokość gwarancji – do 22 500 euro z zastrzeżeniem, iż:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ w przypadku upadłości banku, każdy oszczędzający otrzyma 100% z pierwszego 1 000 euro ➤ oraz 90%, z pozostałych 21 500 euro. <p>Oszczędności powyżej 22 500 euro można odzyskać w drodze postępowania z masy upadłościowej.</p>	<p>swoje funkcje w dniu złożenia w sądzie wniosku o ogłoszenie upadłości SKOK lub w dniu złożenia przez wierzycieli SKOK lub Kasę Krajową w sądzie wniosku o wykreślenie ubezpieczającego z rejestru spółdzielni bez przeprowadzania postępowania upadłościowego w trybie art. 43 ustawy o SKOK lub</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ osób będących członkami zarządu lub rady nadzorczej SKOK bądź wpisanych do rejestru spółdzielni jako członkowie zarządu SKOK, w przypadku, gdy osoby te pełniły swoje funkcje w okresie bezpośrednio poprzedzającym ustanowienie w SKOK zarządcy komisarycznego w trybie art. 42 ustawy z dn. 14 XII 1995 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo – kredytowych. <p>Wysokość gwarancji – do 22 500 euro</p> <p>Łączna kwota odszkodowania wypłacona jednemu ubezpieczonemu nie może przekraczać równowartości 22.500 euro.</p> <p>Oszczędności powyżej 22 500 euro można otrzymać w drodze postępowania z masy upadłościowej.</p> <p>Od początku istnienia SKOK żadna kasa nie ogłosiła upadłości, dlatego też jak system ten zadziała w praktyce jeszcze nie sprawdzono</p>
---	--

3.4. Pozycja SKOK-ów na tle banków spółdzielczych i sektora bankowego w latach 2002 – 2008

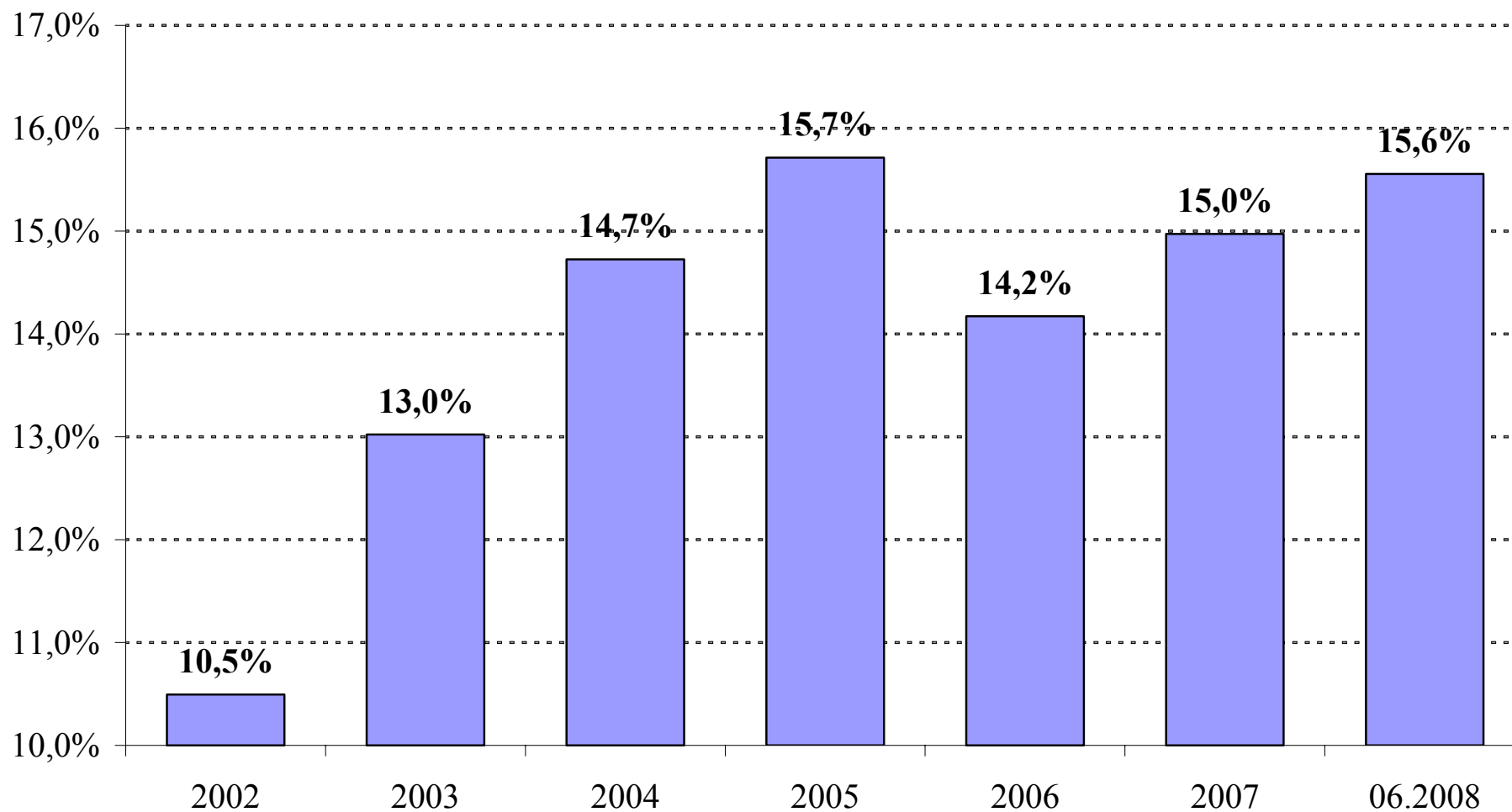
Pozycja SKOK-ów na tle banków spółdzielczych i sektora bankowego od końca 2002 r. do czerwca 2008 r. została przedstawiona na wykresach (1–9) zamieszczonych w dalszej części opracowania. Dane prezentowane na wykresach obejmują SKOK-i bez kasy krajowej, banki spółdzielcze działające oraz sektor bankowy składający się z banków komercyjnych i banków spółdzielczych. Natomiast kredyty i depozyty odnoszą się do podmiotów niefinansowych.

Według stanu na koniec czerwca 2008 r. SKOK-i postrzegane jako jeden podmiot zajmowałyby 23 pozycję na liście banków wg sumy bilansowej. Udział aktywów, kredytów i depozytów SKOK-ów w sektorze bankowym od kilku lat utrzymuje się na zbliżonym poziomie i oscyluje wokół 1% odpowiednich wielkości. Natomiast zdecydowanie większy jest udział placówek SKOK-ów w placówkach sektora bankowego i stanowił on nieco ponad 12% na koniec czerwca 2008 r., a w ciągu kilku lat wzrósł o 5 punktów procentowych. Odmiennie przedstawia się udział podstawowych wielkości SKOK-ów w sektorze banków spółdzielczych. Prezentowane na wykresach wielkości pokazują, że udział aktywów, kredytów i depozytów SKOK-ów w sektorze banków spółdzielczych utrzymuje się od kilku lat na poziomie kilkunastu procent (20% na koniec czerwca 2008 r.). W ciągu ostatnich sześciu lat najbardziej dynamicznie zmienił się udział depozytów, który wzrósł o 7 punktów procentowych. Udział placówek SKOK-ów w relacji do placówek sektora banków spółdzielczych był wysoki i stanowił ponad 41% na koniec czerwca 2008 r., a w ciągu kilku lat wzrósł o 3,6 punktów procentowych.

Innym miernikiem obrazującym skalę działalności SKOK-ów jest wielkość depozytów przypadająca na jedną placówkę. W tym przypadku SKOK-i zdecydowanie odstają zarówno od sektora bankowego, jak i banków spółdzielczych. Depozyty przypadające na jedną placówkę są w SKOK-ach ponad dwukrotnie mniejsze niż w bankach spółdzielczych i ponad siedmiokrotnie mniejsze niż w sektorze bankowym. SKOK-i mogą się pochwalić wyższym niż w sektorze bankowym i bankach spółdzielczych udziałem kredytów w aktywach, który na koniec czerwca 2008 r. wyniósł 73%. Oznacza to, że w SKOK-ach kredyty rozwijały się szybciej niż aktywa. Ponadto dynamika samych aktywów i kredytów na przestrzeni ostatnich lat była wyższa w SKOK-ach niż w sektorze bankowym i bankach spółdzielczych.

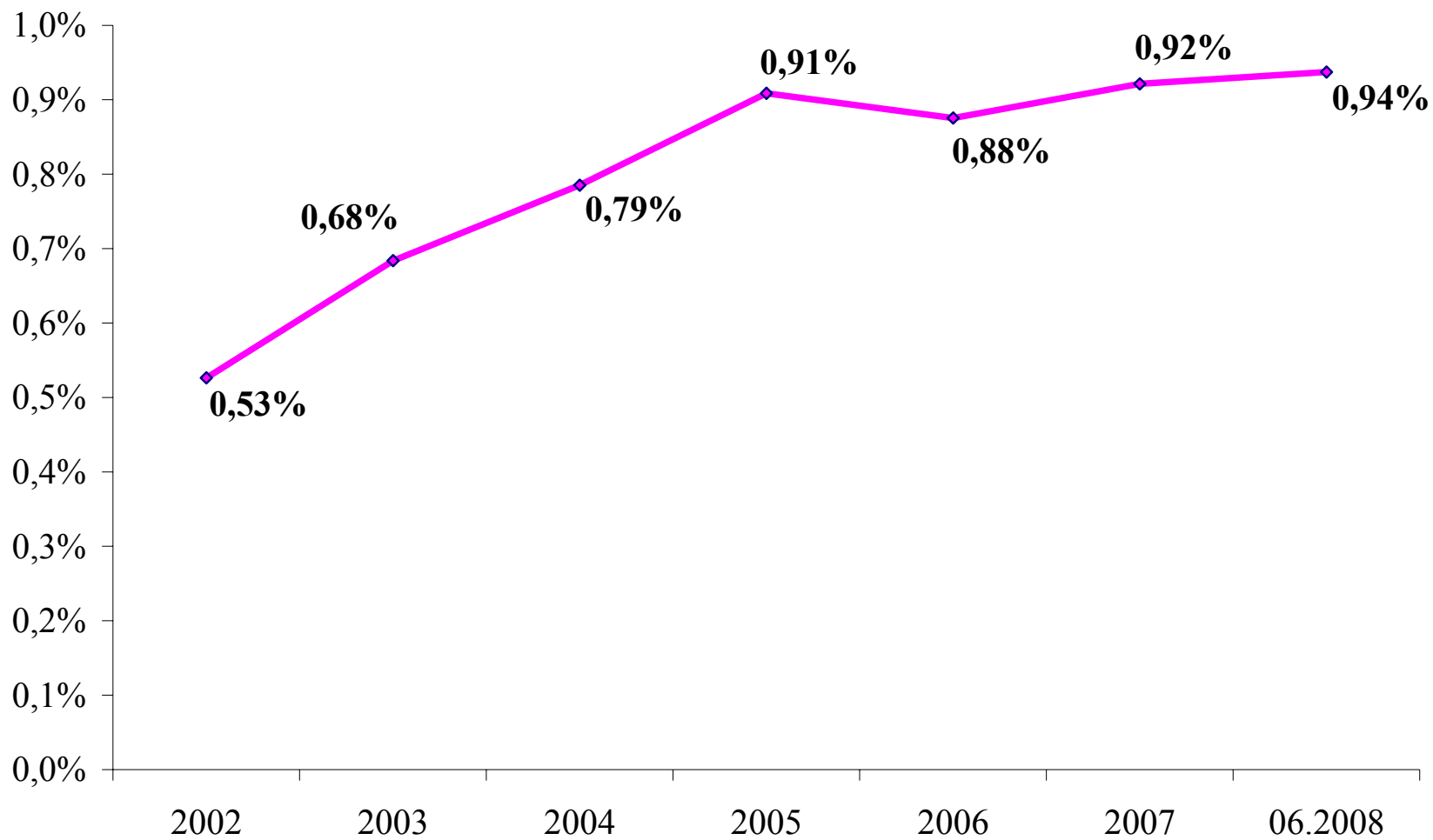
Wykres 1

Udział aktywów ogółem SKOK w bankach spółdzielczych

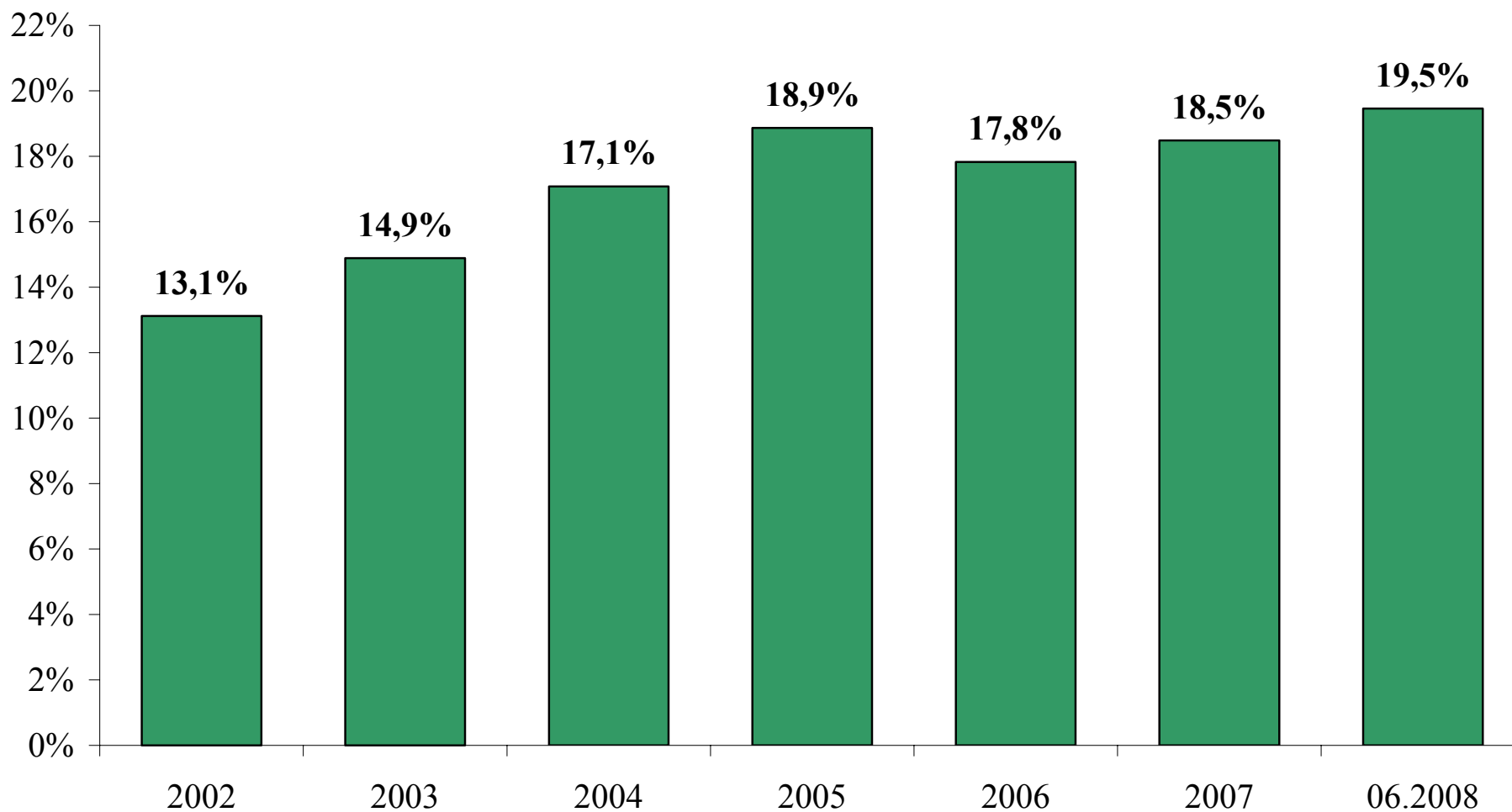
Wykres 2

Udział aktywów ogółem SKOK w sektorze bankowym

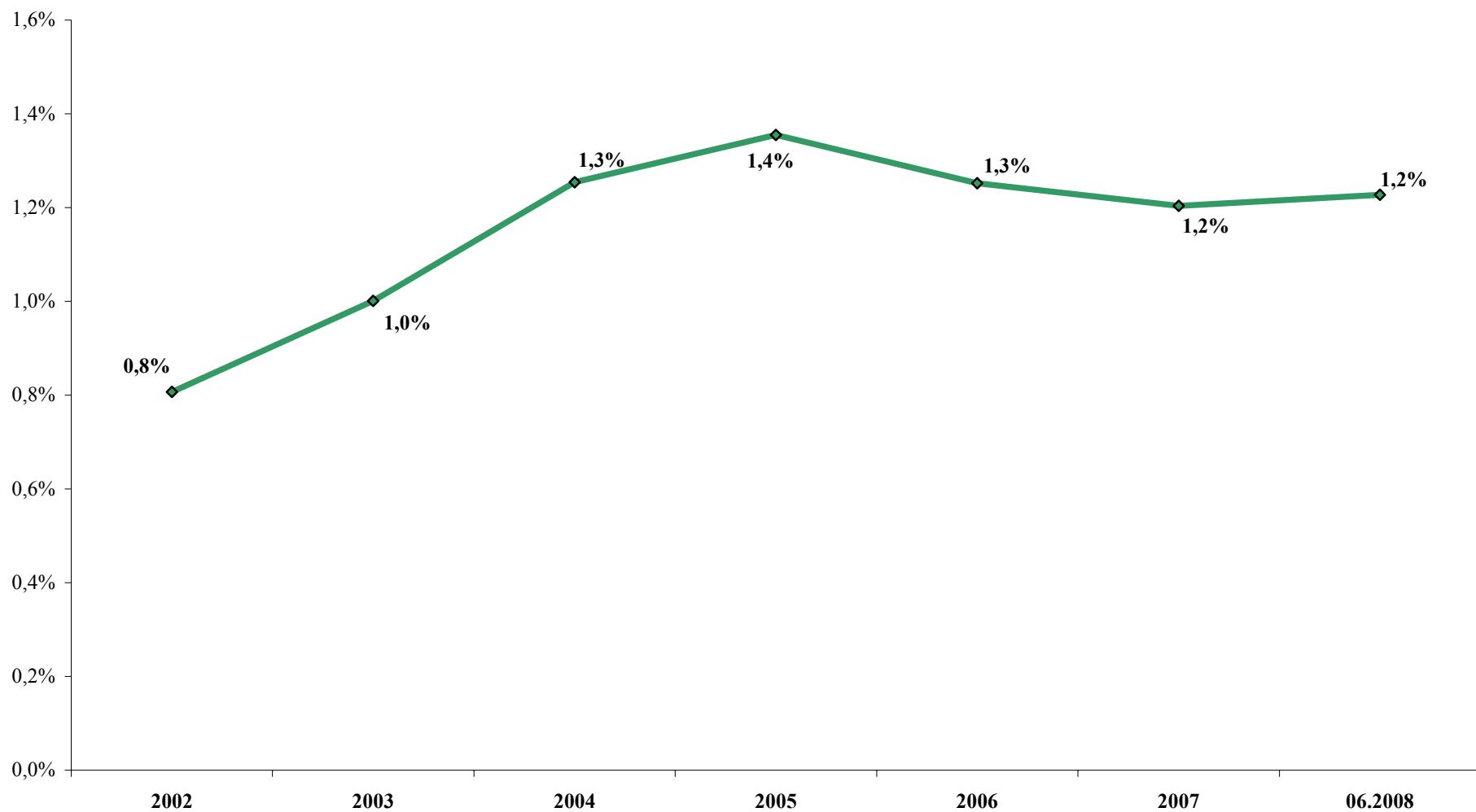
Wykres 3

Udział kredytów SKOK w kredytach banków spółdzielczych

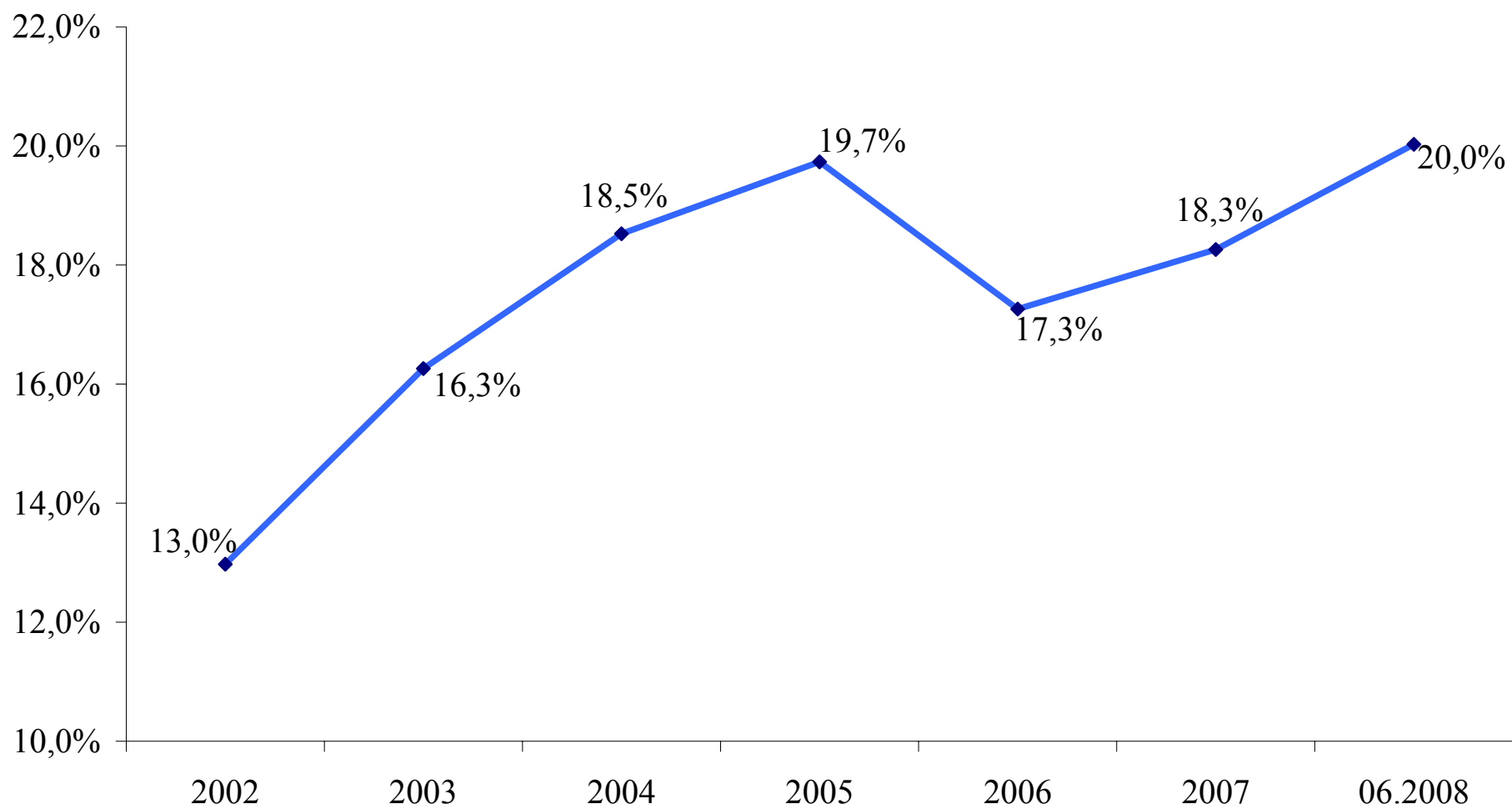
Wykres 4

Udział kredytów SKOK w kredytach sektora bankowego

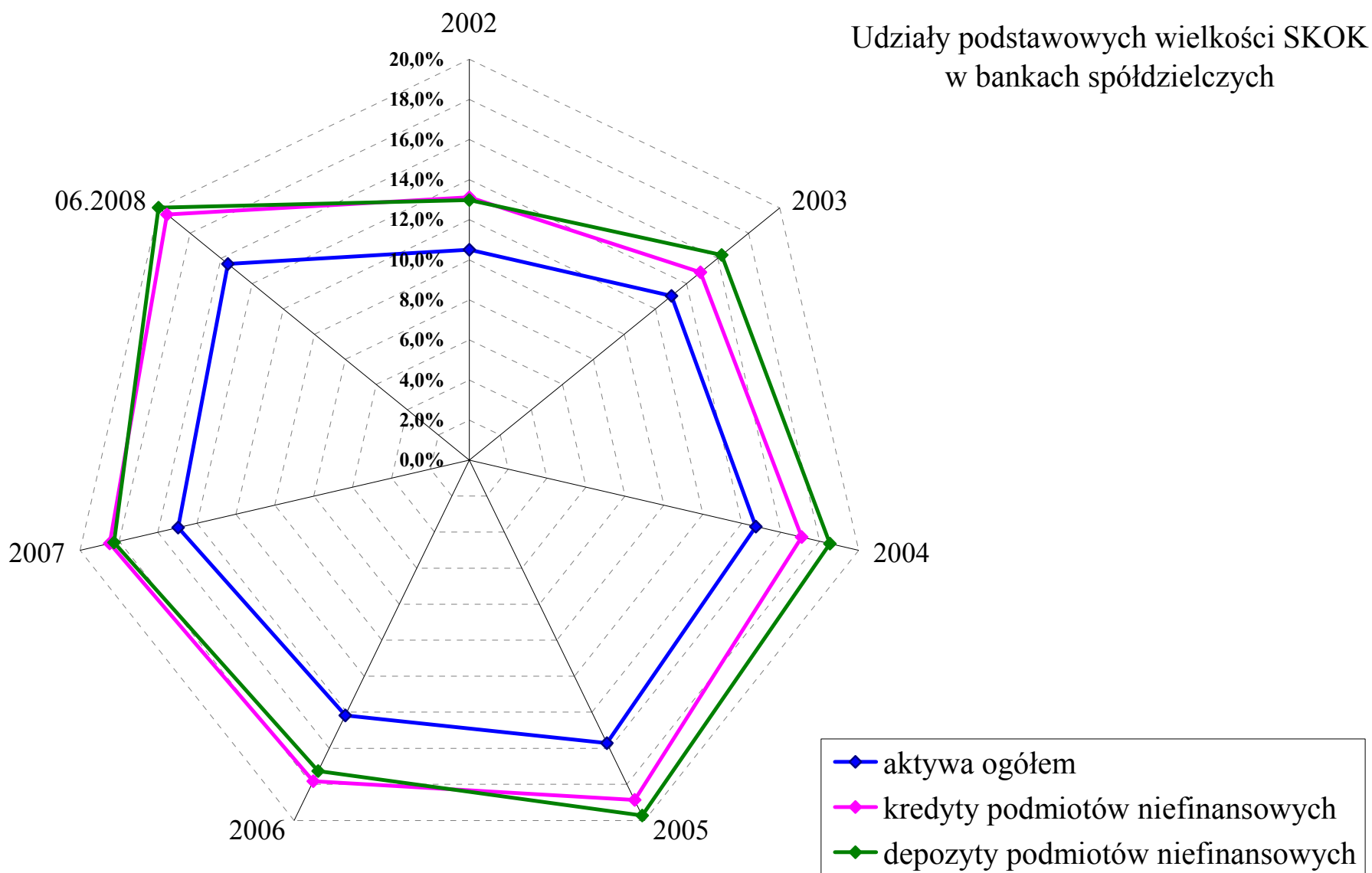

Wykres 5

Udział depozytów SKOK w depozytach banków spółdzielczych

Wykres 6

Wykres 7

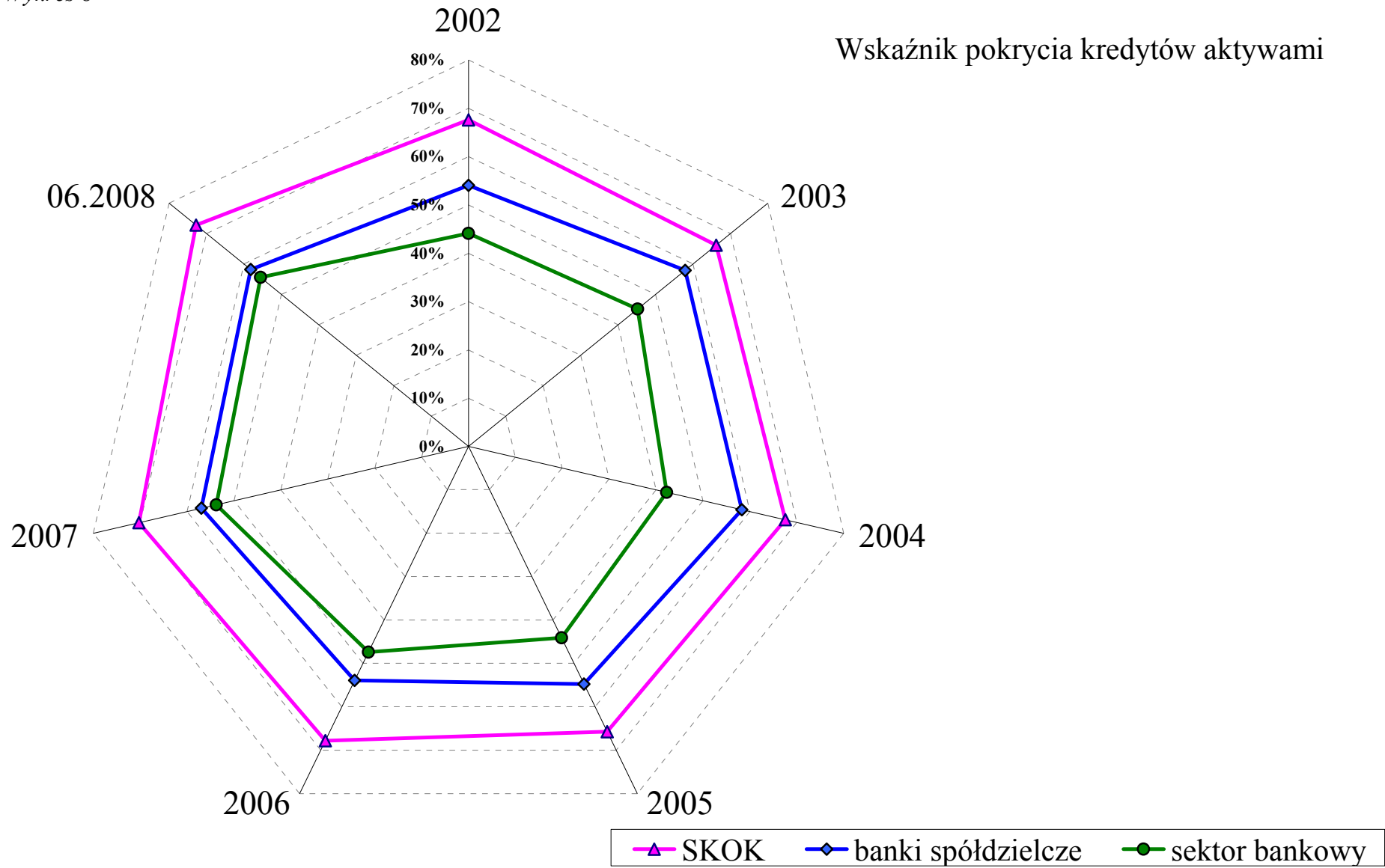
Udziały podstawowych wielkości SKOK
w sektorze bankowym

—◆— aktywa ogółem —■— kredyty podmiotów niefinansowych —▲— depozyty podmiotów niefinansowych

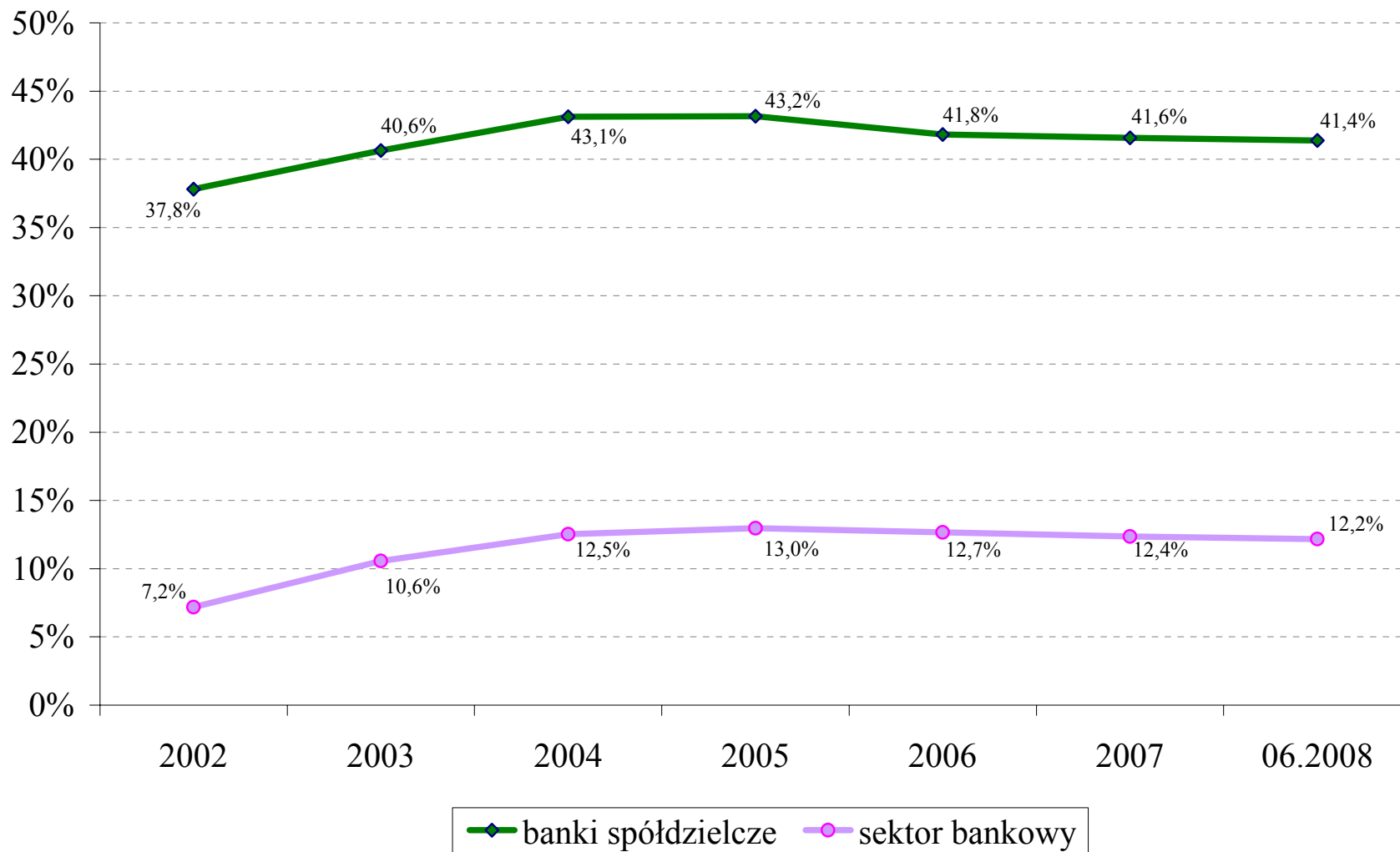
Wykres 8

Wskaźnik pokrycia kredytów aktywami

Wykres 9

Placówki SKOK na tle placówek banków spółdzielczych i sektora bankowego
w latach 2002 - 2008

4. Zalecenia międzynarodowe

4.1. Zalecenia Banku Światowego w zakresie nadzoru nad SKOK (2006 r.)

Działalność SKOK była przedmiotem zainteresowania misji Banku Światowego, który wskazywał, że w 2006 r. oprócz SKOK-ów, które docierały swoimi usługami mikrofinansowymi do ponad 1,5 miliona klientów, pozostałe instytucje oferujące usługi z zakresu finansowania pozabankowego nie posiadały w Polsce większego znaczenia, chociaż następował ich szybki rozwój.

Według Banku Światowego już w 2006 r. istniały przesłanki do dokonania przeglądu i nowelizacji ustawy o SKOK, w celu dostosowania jej do rzeczywistości rynkowej oraz zapewnienia należytej kontroli nad funkcjami regulacyjnymi i nadzorczymi wykonywanymi przez centralną instytucję regulacyjną ruchu SKOK-ów, tj. nad Kasą Krajową (KSKOK). Zgodnie z zaleceniami Banku Światowego celem nowelizacji ustawy o SKOK powinno być również wprowadzenie odpowiedniego nadzoru nad SKOK-ami, przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony spełnianej przez nie funkcji podmiotu świadczącego usługi związane z mikrofinansowaniem na rzecz znacznej liczby przedsiębiorców, którzy nie mają dostępu do odpowiednich usług oferowanych przez banki.

Raport Banku Światowego wskazał na pięć rodzajów modelu nadzoru nad uniami kredytowymi:

- nadzór bezpośredni – sprawowany przez organy nadzoru bankowego, działające przy ministerstwie finansów, jak i stanowiące niezależne agencje (Włochy, Szwajcaria) lub też przez agencje wyspecjalizowane (NCUA w USA, FSA w Wielkiej Brytanii, IFSRA w Irlandii);
- pośredni nadzór pomocniczy – organ nadzoru bankowego oraz federacja unii kredytowych dzielą się obowiązkami (Meksyk, Australia);
- pośredni nadzór delegowany – organ nadzoru bankowego deleguje sprawowanie nadzoru na rzecz podmiotów trzecich np. federacji unii kredytowych (Kanada);
- nadzór sprawowany samodzielnie – federacja unii kredytowych odpowiada za kwestie regulacyjne i nadzorcze nad uniami kredytowymi (Nikaragua);
- nadzór podzielony – duża grupa unii kredytowych jest nadzorowana przez organ nadzoru bankowego, a inna niewielka, zamknięta grupa jest nadzorowana przez federację unii kredytowych (Chile).

Według Banku Światowego objęcie nadzorem SKOK-ów przez organ zewnętrzny (np. jednolity nadzór finansowy) oraz powierzenie mu funkcji kontrolnej nad działalnością regulacyjną i nadzorczą sprawowaną przez KSKOK, która utrzyma swoją rolę organu nadzoru, ale pozostanie pod kontrolą organu nadzoru i będzie się musiała dostosować do narzuconych jej standardów. Alternatywnym rozwiązaniem byłoby, według BŚ, „podniesienie” największych SKOK-ów do roli małych banków lub banków spółdzielczych.

Należy przy tym zauważyć, że zgodnie z ustaleniami zawartymi w Stanowisku negocjacyjnym w obszarze „Swoboda świadczenia usług” oraz w przepisach Traktatu Akcesyjnego, Polska uzyskała stałe wyłączenie SKOK-ów spod działania Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 marca 2000 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe (2000/12/EC), zastąpionej obecnie przez Dyrektywę 2006/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r.

w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe. W efekcie wyłączenia SKOK-i, pomimo tego, że należą do kategorii instytucji kredytowych (w rozumieniu w/w Dyrektywy 2000/12, zastąpionej przez Dyrektywę 2006/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r.), zwolnione są z obowiązków dotyczących m. in. wypełniania norm ostrożnościowych oraz podlegania nadzorowi finansowemu. Stanowisko to było wówczas uzasadnione specyfiką działalności SKOK-ów, rozumianą jako forma inicjatywy społeczności lokalnych, polegająca na wzajemnej pomocy finansowej członków danej społeczności. Wiązało się to również z uznaniem, że nie zostaną naruszone zasady konkurencji w sektorze bankowym w obrębie jednolitego rynku unijnego. Wniosek Polski został zaakceptowany przez państwa UE w stanowisku z listopada 2001 r. Na podstawie jednakże art. 5 dyrektywy 2006/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe, ich działalność powinna podlegać w kraju regulacjom i mechanizmom kontroli, mającym na celu ochronę deponentów. Przepisy dyrektyw bankowych nie mają zastosowania także do unii kredytowych działających w Irlandii i Wielkiej Brytanii.

Bibliografia:

- worldbank.org
- A. Jedliński, G. Bierecki „Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe – zarys systemowego ujęcia”, Fundacja na rzecz Polskich Związków Kredytowych, Biblioteka kwartalnika naukowego „Pieniądze i Więż”, 2002 r.
- J. Ossowski „Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe, charakterystyka, rozwój, otoczenie”, Fundacja na rzecz Polskich Związków Kredytowych, Biblioteka kwartalnika naukowego „Pieniądze i Więż”, 2007 r.

4.2. Standard Światowej Rady Unii Kredytowych (2005 r.)

Światowa Rada Unii Kredytowych (*World Council of Credit Unions – WOCCU*) jest międzynarodowym samorządem unii kredytowych zrzeszającym ponad 40 tysięcy unii kredytowych z 84 krajów skupiających ok. 123 milionów członków. Po dokonaniu analizy przepisów prawa regulujących działalność unii kredytowych w ponad 100 krajach, WOCCU sformułowała standard (*Model Law for Credit Unions*, 2005 r.), który stanowi syntezę stosowanych na świecie praktyk i jest polecany jako punkt odniesienia przy regulowaniu działalności unii kredytowych, szczególnie przy tworzeniu po raz pierwszy ram prawnych dla unii. Podstawowym założeniem standardu WOCCU jest wzmocnienie bezpieczeństwa systemów unii kredytowych, przy jednoczesnym wzięciu pod uwagę ich wyjątkowości jako instytucji działających na zasadach spółdzielczości. Standard uwzględnia fakt, że unie kredytowe w wielu krajach angażują się w działalność pozafinansową, w ograniczonym zakresie podlegają normom ostrożnościowym obowiązującym inne instytucje finansowe i nie mają możliwości korzystania z pomocy płynnościowej banków centralnych, czy z rozliczeń w ramach systemu płatniczego. Standard WOCCU skupia się na następujących obszarach działalności unii kredytowych: demokratyczna reprezentacja, specjalizacja w usługach finansowych, zarządzanie, przyjmowanie depozytów i udzielenie pożyczek, inwestowanie gromadzonych depozytów, adekwatność kapitałowa, stabilność finansowa, regulacje i nadzór oraz stowarzyszenie się unii.

W zakresie nadzoru, standard zauważa, że unie kredytowe, tak jak wszystkie instytucje finansowe, muszą cieszyć się powszechnym zaufaniem aby osiągnąć sukces rynkowy. Członkowie unii muszą być przekonani, że ich oszczędności są bezpieczne, a usługa którą

otrzymują jest lepsza pod względem ceny i jakości od usług oferowanych przez konkurencję. WOCCU uważa, że aby osiągnąć ten cel, unie muszą być poddane nadzorowi instytucji publicznej specjalizującej się w nadzorze nad instytucjami finansowymi oraz mieć bezpośredni dostęp do pożyczek i pomocy banku centralnego oraz rozliczeń w ramach systemu płatniczego.

Według WOCCU nadzór nad uniami kredytowymi powinien być sprawowany przez wyodrębnioną jednostkę organizacyjną w ramach zintegrowanego nadzoru finansowego, który musi dysponować uprawnieniami do kontroli, pozyskiwania danych i karania unii kredytowych oraz ich zrzeczeń. Podstawowym celem nadzoru ma być badanie jakości zarządzania unią pod kątem wpływu na jej wypłacalność i płynność oraz zgodności działania unii z przepisami prawa i normami ostrożnościowymi. System nadzoru powinien przy tym uwzględniać różnice między uniami kredytowymi a innymi instytucjami finansowymi w zakresie: wielkości, oferowanych usług, charakteru *not-for-profit*, dobrowolnego nadzoru i własności członkowskiej.

Jeśli chodzi o szczegółowe uprawnienia organu nadzoru publicznego, to powinny one obejmować: możliwość wydawania wiążących regulacji i norm ostrożnościowych zarówno dla poszczególnych unii jak i organizacji ich zrzeszających, prawo do otrzymywania wszelkich informacji, w szczególności raportów okresowych (np. miesięcznych) w trybie *off-site* oraz możliwość przeprowadzania inspekcji (planowych i *ad hoc*). Nadzór powinien również dysponować uprawnieniem do zażądania audytu rocznego sprawozdania finansowego przeprowadzanego przez wyspecjalizowaną firmę zewnętrzną. Przy wydawaniu regulacji standard zakłada obowiązkowe konsultacje nadzoru z uniami kredytowymi, trwające minimum 60 dni. W przypadku naruszenia przez unię kredytową przepisów lub prowadzenia działalności w sposób zagrażający bezpieczeństwu unii, koniecznym narzędziem nadzorczym jest, według WOCCU, możliwość nałożenia przez nadzór na unię kary pieniężnej, wydania bezwzględnie obowiązującego zalecenia, a w przypadkach uzasadnionych koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa depozytów lub ochrony interesów członków, możliwość wprowadzenia przez nadzór zarządu komisarycznego, a nawet wydania nakazu połączenia zagrożonej unii z inną lub postawienia jej w stan likwidacji. WOCCU zaleca też obowiązkowe tworzenie przez systemy unii kredytowych funduszu stabilizacyjnego, którego celem powinno być zapewnienie pomocy finansowej dla unii przeżywających problemy z wypłacalnością, ale również podejmowanie innych działań (analitycznych, edukacyjnych, doradczych) ograniczających ryzyko niewypłacalności. Standard WOCCU stanowi też, że konieczne jest stworzenie systemu gwarantowania depozytów, który zapewniałby członkom unii rekompensaty w przypadku upadku ich unii. WOCCU zaleca, aby w celu ograniczenia bodźców do zbyt ryzykownego działania zarządów unii, system powinien gwarantować jedynie określony odsetek depozytów, z gwarantowania depozytów powinny być wyłączone wkłady zarządu i kadry kierowniczej unii, a unie prowadzące szczególnie ryzykowną działalność powinny płacić wyższe składki do systemu.

Z kolei standardy regulacyjne opracowane przez WOCCU podkreślają potrzebę uregulowania i stworzenia norm ostrożnościowych odnoszących się do minimum następujących obszarów:

- Adekwatność kapitałowa – regulacja powinna określać relację wyraźnie zdefiniowanego kapitału do posiadanych aktywów, stanowiącą niezbędne minimum nadzorcze. Typowym rozwiązaniem jest wyznaczenie minimum na poziomie 10%.

- Klasyfikacja (wycena) aktywów – regulacje powinny określić procentową lub kwotową wartość odpisów klasyfikowanych aktywów w zależności od okresu zalegania pożyczki lub wieku aktywów (amortyzację).
- Proces licencjonowania i rozpoczynanie działalności – regulacje powinny sprecyzować wymagania kapitałowe, organizacyjne i dotyczące systemu zarządzania uniami kredytowymi związane z udzieleniem licencji i zgody na rozpoczęcie działalności, jak też precyzować powody, dla których można takiej zgody nie wydać.
- Ryzyko płynności – regulacja winna wyznaczać minimalne standardy płynnościowe w odniesieniu do sumy aktywów ogółem bądź depozytów ogółem. Wskazuje się, iż aktywa płynne w zestawieniu do depozytów ogółem powinny wynosić pomiędzy 10% i 15%.
- Aktywa trwałe – inwestycje w aktywa trwałe muszą być limitowane w stosunku do wartości kapitału lub aktywów. Często limit taki wynosi 5% aktywów ogółem, lecz dopuszcza się indywidualne odstępstwa, co musi mieć miejsce dla nowotworzonych instytucji.
- Działalność kredytowa i dywersyfikacja portfela – regulacja powinny określać: maksymalną datę zapadalności pożyczek dla członków, dopuszczalne typy pożyczek, maksymalne stopy procentowe, możliwości stosowania stałej lub zmiennej stopy procentowej oraz pobieranie opłaty i kary, dopuszczalne indeksy i bazy używane do kalkulacji zmiennych stóp procentowych, wymagania związane z zabezpieczeniami, osoby upoważnione do zatwierdzania pożyczek dla kadry kierowniczej i zarządu, kwestie i sprawy związane z polityką kredytową i osoby odpowiedzialne za jej rozwój. Regulacje ostrożnościowe powinny wskazywać na dywersyfikację portfela poprzez ustalenie limitów koncentracji. Często łączna kwota dopuszczalna dla jednego członka grupy lub osób powiązanych ograniczana jest do nie więcej niż 10% aktywów, a dla kredytów ryzykownych do 10% kapitału.
- Szacowanie pożyczek niepracujących – regulacja powinna ujednoclić dla wszystkich instytucji zasady właściwej prezentacji i szacowania wartości pożyczek zaległych w celu zachowania porównywalności pomiędzy poszczególnymi uniami kredytowymi. Określają również niezbędny zakres raportów dla kierownictwa oraz nadzoru w zakresie takich pożyczek.
- Kredyt zewnętrzny – warunki i zasady korzystania ze środków obcych powinny być ściśle określone. Korzystanie wymagałoby opracowania przez unie kredytowe planu działania, z którego wynikałaby konieczność korzystania z drogiego środków. Limit winien być wyznaczony na 10% aktywów podmiotu.
- Działalność inwestycyjna – rodzaje dozwolonych inwestycji zewnętrznych powinny być ściśle regulowane, jak również generalna praktyka i procedury obowiązujące przy prowadzeniu transakcji, sposób monitorowania ryzyka, metody cyklicznej wyceny wartości inwestycji.
- Standaryzacja rachunkowości – bez standaryzacji księgowości nie jest możliwe określanie finansowego bezpieczeństwa podmiotu oraz wzajemne porównywanie kondycji finansowej unii kredytowych. Regulacje powinny wskazywać na sposób

zaliczania dochodów od pożyczek i kosztów związanych z depozytem, a w szczególności nie powinny zezwalać na zaliczanie do dochodu odsetek od przeterminowanych pożyczek i od tych, których zwrot jest wątpliwy.

- Audyt zewnętrzny – regulacji wymagają kwestie dotyczące audytu, w szczególności związane z wyborem audytora i jego częstotliwością. Audyt dla unii kredytowych powinien być przeprowadzany corocznie. Jednocześnie władze regulacyjne powinny posiadać uprawnienia do nakazania ponownego sporządzenia audytu, jeżeli poprzedni nie może być akceptowany.
- Depozyty osób zewnętrznych – generalnie uważa się, iż zważywszy na specyfikę działania unii kredytowych, transakcje z osobami, które nie są członkami powinny być zakazane.
- Program ochrony danych – regulacje powinny określać obowiązki wynikające z konieczności wdrożenia i utrzymywania programu, którego zadaniem będzie ochrona danych i możliwość ich odtworzenia na wypadek zniszczenia.
- Dobrowolna i niedobrowolna likwidacja i połączenie – regulacje powinny wskazywać na zasady działania unii kredytowych i władz regulacyjnych w procesie likwidacji lub połączenia.
- Sankcje nadzorcze – regulacji powinny w szczególności podlegać kwestie związane z rodzajami sankcji, podstawy do prowadzenia takich działań, kompetencje władz związanych z ich zastosowaniem, podejmowania dodatkowych działań w przypadku braku pożądaných efektów, zasady dokonywania oceny skuteczności zastosowanych sankcji.

Bibliografia:

- woccu.org/bestpractices/legreg

5. Propozycje legislacyjne dotyczące działalności SKOK

Rozwój spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, wzrost ich skali działania i liczby członków kas spowodowały podjęcie inicjatyw legislacyjnych zmierzających do zmiany zasad nadzoru nad ich działalnością, co było zgodne z zaleceniami Banku Światowego. Propozycje zmian zawierał projekt ustawy o spółdzielniach przedstawiony Sejmowi przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Oba projekty zmierzały do objęcia skok nadzorem KNF. Aktualnie przedmiotem prac parlamentarnych jest drugi ze wskazanych powyżej projektów. Wydaje się, że przyjęcie proponowanych rozwiązań i objęcie działalności SKOK nadzorem KNF związane będzie z koniecznością uwzględnienia zmian także w zakresie w zakresie sprawozdawczości, zasad księgowości czy zasad zabezpieczania płynności SKOK.

5.1. Sprawozdawczość SKOK-ów.

W przypadku przyjęcia zasady sprawowania nadzoru nad SKOK przez KNF niezbędne będzie zapewnienie dostępu KNF do danych pozwalających m.in. na ocenę ryzyka operacyjnego,

rynkowego i kredytowego związanego z działalnością SKOK-ów. Zakres niezbędnej sprawozdawczości powinien uwzględniać:

1. Bilans oraz rachunek zysków i strat – w ujęciu indywidualnym dla poszczególnych kas oraz Kasy Krajowej.
2. Dane odnoszące się do przewidzianych w ustawie o skok limitów ostrożnościowych, takich jak:
 - a) limit pożyczek i kredytów dla jednego członka,
 - b) limit pożyczek i kredytów udzielonych wszystkim członkom na cele związane z działalnością gospodarczą,
 - c) możliwości inwestowania przez kasy środków pieniężnych niewykorzystywanych na pożyczki i kredyty dla członków kasy oraz limity działalności inwestycyjnej (informacje na temat wielkości i struktury inwestowanych środków niewykorzystywanych na pożyczki i kredyty),
 - d) limit zakupu przez kasę środków trwałych,
 - e) limit wzajemnych zobowiązań kas i Kasy Krajowej,
 - f) limit rezerwy płynnej,
 - g) Dane umożliwiające analizę w zakresie: adekwatności kapitałowej, jakości aktywów, rentowności oraz płynności oraz ogólną ocenę sytuacji ekonomiczno-finansowej poszczególnych kas, z uwzględnieniem: struktury pozycji aktywów i pasywów według terminów zapadalności i wymagalności, informacji o ewentualnych przekroczeniach norm płynnościowych ustanowionych dla kas oraz zbiorczych informacji o zagrożeniach płynności finansowej systemu.
3. Dane uzupełniające, w tym:
 - h) informacje o zaangażowaniu wobec podmiotów powiązanych,
 - i) informacje na temat liczby kas realizujących programy naprawcze oraz poziomu ich podstawowych składników bilansu i rachunku wyników, z wyszczególnieniem liczby kas, w których wprowadzono zarządy komisaryczne,
 - j) dane na temat wielkości zaangażowania funduszu stabilizacyjnego wraz z podziałem na zaangażowanie zgodnie z jego przeznaczeniem (w tym struktura środków funduszu stabilizacyjnego z uwzględnieniem części pochodzącej z wpłat kas i części powstałej w wyniku przekazania na fundusz nadwyżki bilansowej Kasy Krajowej oraz aktualne zaangażowanie w rozbiciu na poszczególne kasy i formy pomocy),
 - k) informacje o składzie organów kas z uwzględnieniem zatrudnienia lub społecznego pełnienia funkcji przez ich członków,
 - l) informacje w zakresie ryzyka stóp procentowych - struktura aktywów i pasywów wg charakteru (stałe, zmienne) oraz bazy stóp procentowych.

5.2. Zasady księgowości SKOK-ów

Rachunkowość SKOK-ów oparta jest na zasadach ogólnych przewidzianych w ustawie z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości oraz na rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 21 listopada 2001 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych. Rozporządzenie określa elementy poszczególnych pozycji wyniku finansowego netto, elementy sprawozdania finansowania oraz zakres informacji dodatkowej do sprawozdania finansowego. Nie określa jednak szczególnych zasad

prowadzenia ksiąg rachunkowych oraz inwentaryzacji. Za celowe – zwłaszcza w przypadku objęcia nadzoru nad SKOK przez organ nadzorujący również banki - należy uznać rozważenie ujednolicenia zasad prowadzenia ksiąg rachunkowych dla banków i SKOK-ów poprzez wydanie jednego wspólnego rozporządzenia Ministra Finansów *w sprawie szczególnych zasad rachunkowości*.

W lipcu 2008 r. Parlament przyjął projekt nowelizacji ustawy o rachunkowości, która nakłada na wszystkie SKOK-i obowiązek przedstawiania sprawozdań finansowych do oceny biegłych rewidentów. Zdaniem Parlamentu dokonana zmiana zwiększy przejrzystość sprawozdań finansowych SKOK-ów. Nowelizacja ma wejść w życie z dniem 1 stycznia 2009 r. i powinna mieć zastosowanie po raz pierwszy do sprawozdań finansowych za rok obrotowy rozpoczynający się w 2009 r. Zweryfikowane przez biegłych rewidentów dane dostępne więc będą dopiero w roku 2010.

5.3. Zabezpieczenie płynności systemu SKOK

Przy okazji prac legislacyjnych nad objęciem SKOK-ów państwowym nadzorem, trzeba też pamiętać o zabezpieczeniu płynności systemu SKOK w przypadku ewentualnej sytuacji kryzysowej. W obecnym stanie prawnym Narodowy Bank Polski (NBP) nie mógłby wspomóc SKOK-ów, w odróżnieniu od banków, zastrzykiem płynności. W tym zakresie konieczna byłaby nowelizacja ustawy o NBP.